

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ WEATHER
У БРИТАНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0351-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша-англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Коваль Катерина Русланівна

Керівник к.ф.н., доц. Лужаниця О. І.

Рецензент к.ф.н., доц. Шевчук О. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра германської філології і перекладу

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

Надточій Н. О.

« _____ » _____ 2022 року

З А В Д А Н Н Я

**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
КОВАЛЬ КАТЕРИНИ РУСЛАНІВНИ**

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Лексико-семантичне поле WEATHER у британських діалектах англійської мови»

2. Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Лужаниця Олена Іванівна к.ф.н., доц.

затверджені наказом ЗНУ від «24» травня 2022 року № 570-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 30 листопада 2022

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту)

Теоретичні засади діалектології та лексико-семантичного поля; словник англійських діалектів Дж. Райта у 6-ти томах; словник англійської мови за редакцією Кембріджу.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): виділити мовні одиниці, що вербалізують поняття «погода» у британських діалектах англійської мови; 2) описати лексико-семантичне поле «погода» у британських діалектах англійської мови; 3) детально простежити етимологію діалектних одиниць, що вербалізують поняття «погода»; 4) описати лінгвістичні особливості діалектних одиниць на позначення явища «погода».

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Лужаниця О. І., к. ф.н., доц.	20.06.2022	20.06.2022
Розділ 1	Лужаниця О. І., к. ф.н., доц.	18.07.2022	18.07.2022
Розділ 2	Лужаниця О. І., к. ф.н., доц.	19.09.2022	19.09.2022
Висновки	Лужаниця О. І., к. ф.н., доц.	14.10.2022	14.10.2022

6. Дата видачі завдання 25.05.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2022	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2022	виконано
3.	Написання вступу	червень 2022	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	липень 2022	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2022	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2022	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2022	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2022	виконано
9.	Захист	грудень 2022	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____

К. Р. Коваль

Керівник роботи _____

О. І. Лужаниця

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____

Е. О. Веремчук

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 67 стор., 67 джерела

Об'єкт дослідження: лексико-семантичне поле «погода» у британських діалектах англійської мови.

Мета дослідження – побудова лексико-семантичного поля «погода» та порівняння особливостей вербалізації погодних явищ та умов у різних діалектах британського варіанту англійської мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення діалектології (М. М. Маковський, В. М. Жирмунський, Б. О. Серебреніков, Г. Ортон, Дж. Райт, П. Традгіл) та теорія системної організації лексико-семантичного поля (Й. Трір, Л. Вайсбергер, А. В. Бондарко, З. Д. Попова, І. А. Стернін).

Отримані результати: діалектна лексика органічно вписується в традиційну модель лексико-семантичного поля, яка притаманна літературній мові, але відрізняється від неї фрагментарністю. Останнє є слідством репрезентативного матеріалу, який включається до діалектних словників. В результаті, лексико-семантичне поле діалектів не відображає весь мовний репертуар діалектоносіїв. В той же час ті елементи які вербалізовані та представлені у словниках несуть вагому лінгвокультурологічну значущість.

Лексико-семантичне поле діалектів відзначається своєю обмеженістю у порівнянні з полями літературної мови. Діалект є різновидом національної мови, що вербалізує ідентичність та світобачення діалектоносіїв, розкриває національну або локальну своєрідність.

Ключові слова: національна мова, лексико-семантичне поле, мовна картина світу, англійський діалект, національна ідентичність

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАК.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	8
1.1 Поняття «системності» у сучасній лінгвістиці	8
1.2 Визначення поняття лексико-семантичного поля	12
1.3 Способи побудови лексико-семантичного поля.....	18
1.4 Структура лексико-семантичного поля.....	21
1.5 Значення та відтворення явища погоди у свідомості людини.....	26
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ "WEATHER" У БРИТАНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	30
2.1 Структура лексико-семантичного поля "WEATHER".....	30
2.2 Лінгвістичний аналіз діалектних одиниць на позначення явища «погода».....	44
2.2.1 Етимологія.....	44
2.2.2 Морфологічний та частиномовний аналіз.....	47
2.3 Вербалізація погодних умов за тематичною та територіальною ознакою.....	51
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛСГ – лексико-семантична група

ЛСП – лексико-семантичне поле

напр. – наприклад

esp. – especially

ВСТУП

Сучасний підхід до дослідження мовних одиниць передбачає застосування системного підходу та угруповання лексем в лексико-семантичні поля, які віддзеркалюють когнітивну мапу картини світу мовців. Ця галузь мовознавства є відносно новою, але досить усталеною. Детальним вивченням теорії та дослідження лексико-семантичного поля займалися як вітчизняні, так і зарубіжні лінгвісти, наприклад: Й. Трір, Л. Вайсбергер, М. П. Кочерган, С. В. Семчинський, А. А. Уфімцева, О. В. Бондарко. Незважаючи на те, що перші спроби опису слів, їх значень та зв'язків були зроблені на початку ХХ століття, вчені активно застосовують механізми творення лексико-семантичних полів задля спроби виявлення систематизації та опису лінгвокогнітивних особливостей мовлення.

Лексико-семантичне поле вербалізує мовну картину світу її носіїв, які належать до однієї етнічної або національної спільноти, а також до малих соціо-територіальних угруповань, оскільки лексичні одиниці вербалізують культурні та соціо-значимі концепти певних груп. Таким чином, аналіз лексичного матеріалу мов є джерелом для розуміння концептуальної картини світу її носіїв та їх навколишнього середовища, культурно-значущих реалій життя.

Лексика на позначення явища «погода» вербалізує одне з первісних антропоцентричних понять, що оточують людину та віддзеркалюють не лише кліматичну специфіку регіону, але й побут, гастрономічні вподобання людей, а також навіть особливості мешкання та спосіб проведення вільного часу. Репрезентація погоди та погодних умов належить до первинних засобів вербалізації мови майже у всіх етнічних групах. Таким чином, вони є вагомими у формуванні концептуальної картини світу мовців.

Актуальність роботи полягає в моделюванні лексико-семантичного поля "WEATHER" на матеріалі діалектів британського варіанту англійської

мови та у порівнянні особливостей її вербалізації у різних соціо-територіальних варіантах англійської мови на території Великобританії, тобто її діалектів.

Наукова новизна полягає у тому що в роботі вперше було виокремлено та опрацьовано діалектні лексичні одиниці на позначення явища погода в усіх діалектах Великобританії з їх угрупованням у лексико-семантичне поле "WEATHER" та подальшою спробою визначення зв'язків між денотатом та конотатом діалектних слів та соціо-культурною ідентичністю регіональних мовленнєвих спільнот.

Об'єктом дослідження є лексико-семантичне поле "WEATHER" у британських діалектах англійської мови.

Предметом дослідження є діалектні одиниці, що вербалізують поняття «WEATHER» у британських діалектах англійської мови.

Метою дослідження є побудова лексико-семантичного поля "WEATHER" у британських діалектах англійської мови та порівняння особливостей вербалізації погодніх явищ та умов у різних діалектах британського варіанту англійської мови.

Поставлена мета передбачає наступні **завдання**:

- 1) виділити мовні одиниці, що вербалізують поняття «погода» у британських діалектах англійської мови;
- 2) виявити етимологію діалектних лексем, що вербалізують поняття «погода» та описати їх основні лінгвістичні особливості;
- 3) змодельовати та описати лексико-семантичне поле "WEATHER" у британських діалектах англійської мови;
- 4) порівняти особливості вербалізації поняття "WEATHER" у різних діалектах Великобританії та запропонувати спробу визначення когнітивно-культурних зв'язків між номінацією та регіональною специфікою регіону.

Матеріалом дослідження слугують 340 англійських діалектних слів на позначення погоди та погодніх явищ з діалектного словника Дж. Райта у 6

томах [Wright 1855-1930]. Також, у дослідженні використано дані Ксловника англійської мови за редакцією Кембріджу [Cambridge Dictionary].

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів як: метод суцільної вибірки; описовий метод, який включає прийоми зіставлення, узагальнення, класифікації та інтерпретації мовних явищ; структурний метод, який включає виділення структурних ознак, їх диференціацію та виявлення обов'язкових та факультативних властивостей.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів під час проведення занять з таких дисциплін як загальне мовознавство, історія англійської мови, лексикологія, лінгвокраїнознавство та етнологія.

Робота пройшла **апробацію** на 2х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 2 публікаціях:

1. Коваль К. Р. Системність лексики на позначення «погода» та «погода» та «погодні явища» у діалектах Англії. Різдвяні студентські наукові читання: *Vita in lingua: Матеріали міжвишівської студентської науково-практичної конференції*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2021. С. 67–68.

2. Коваль К. Р. Діалектний концепт *weather* у британському варіанті англійської мови. Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука – 2022»: у 4 т. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. Т. 2. С. 11–12.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від зазначення теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першому розділі розглядаються питання системи та структури лексико-семантичного поля, розкрито сутність основних понять які є актуальними для дослідження.

Другий розділ містить власний аналіз лексико-семантичного поля "WEATHER" в діалектах британського варіанту англійської мови та їх порівняння.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 68, кількість використаних джерел 67.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ В СУЧАСНІЙ АНГІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1 Поняття «системності» у сучасній лінгвістиці

На сучасному рівні розвитку лінгвістики, неможливо уявити аналіз мовних одиниць без розгляду їх системної та структурної організації. З лінгвістичної точки зору система – елементи мови, що знаходяться у системних відношеннях та формують певну цілісність [Ярцева 2002]. Структура, у свою чергу, визначається як внутрішня організація системи, елементи якої взаємопов'язані та складають одне цілісне формування [Гухман 1962, с. 26].

Поняття мовної системи та структури пов'язані з розумінням рівнів мови, її одиниць, знаків та різновидів відношень, що існують між ними. Запровадження поняття системи, зазвичай, пов'язують з Ф. де Соссюром, зокрема, з його працею «Курс загальної лінгвістики», яка є основою структуралізму [Виноградов 1998, с. 35]. Проте, слід зауважити, що науковці досі сперечаються з приводу розмежування понять «система» і «структура».

В. фон Гумбольдт був одним з перших науковців, хто наголошував на системності мови. На думку науковця, розвиток мови це послідовний процес, де всі лексичні, граматичні зміни відбуваються у різний проміжок часу, що формують одну єдність. Мова є частиною природного світу, в якому одні зміни проявляються через інші, кожна окрема одиниця є частиною загального [Гумбольдт 2000, с. 243].

Також, великий внесок у розвиток мовознавства, зокрема, фонології був зроблений завдяки І. О. Бодуену де Куртене [Бодуен де Куртене 1963]. Науковець пов'язує вивчення мовної системи з розглядом її

синтаксичної, фонетичної, морфологічної структури та акцентує увагу на тому, що надзвичайно важливим є вивчення «живої» мови з оглядом на її історичні витоки, звертаючись до окремих говорів та діалектів. [Звегинцев 1967, с. 253].

В мовознавстві поняття «система» та «структура» протягом довгого часу вживалися як синоніми, але на сучасному розвитку лінгвістики ці два терміни слід розмежовувати.

Велика кількість українських та зарубіжних лінгвістів визначають мовну систему як певну побудову елементів, об'єднаних зв'язками, стосунками та залежностями. На думку А. А. Реформатського система існує в межах кожного яруса мовної структури, що можуть об'єднуватися один з одним та утворювати одну загальну систему [Реформатский 1998, с. 37].

Поняття «структури» розкриває внутрішню організацію мови. Кожна мовна система має певний устрій та впорядкованість (структуру), що встановлюються різновидом відносин між елементами системи [Солнцев 1971, с. 26]. Сучасні мовознавці визначають систему об'єктом, що включає певні елементи та взаємозв'язки між ними, а структуру як сукупність внутрішніх відносин [Мельничук 1970, с. 22].

Г. С. Щур розглядає структуру як цілість елементів, а систему як комплекс зв'язків, тобто категорія структури не включає взаємозв'язки елементів. За межами своїх зв'язків, елементи не можуть бути частинами об'єкта як певної цілісності. Елементи за своєю природою мають змогу вступати в різноманітні відносини та утворювати об'єкти. Тому, якщо визначати елементи частинами певного об'єкту, то це, насамперед, передбачає взаємозв'язки між елементами. [Щур 1974, с. 58].

Більш доречним є визначення структури Ю. С. Степанова: «Структура мови це її фонемі, морфемі, конструкції та відносини між ними» [Степанов 1966, с. 33]. Тобто, відзначаються як елементи, так і їхні зв'язки. З іншого боку, загальнонаукове розуміння поняття «структура» визначається як

мережа зв'язків, а система, відповідно, втілює елементи та зв'язки між ними [Березин 1979, с. 261].

Щодо розгляду структури в контексті самої мови, то це поняття не вимагає особливого розуміння. Як відомо, при передачі звукової мови через телефон, комп'ютер чи голосове повідомлення відбувається перенесення структури мови (звукового явища). При цьому передаються ні елементи мовного звука, а його принцип організації [Солнцев 1971, с. 29]. Отже, ми можемо визначити структуру як склад та внутрішню будову мови, а систему як цілісність, що складається з елементів, які, у свою чергу, знаходяться у взаємних відносинах.

Загалом системний характер мови присвоюється всім лінгвістичним одиницям, але переважно – у фонетиці та граматиці. Наявність системності у лексиці заперечувалась протягом довгого часу через багатогранність її структури, розмаїття відношень між її одиницями та через зв'язок з об'єктивною реальністю, лексико-семантична система мови постійно збагачується новими одиницями та їх значеннями [Кочерган 2003, с. 208].

Умовою для існування системи є наявність, принаймні, двох елементів. Неможливо уявити хоча б одну систему, яка була сформована з одного елементу. В дійсності система складає достатньо велику кількість елементів, які обов'язково мають відношення між собою [Семчинский 1996, с. 139]. Відношення між мовними одиницями бувають парадигматичні, синтагматичні та ієрархічні.

Зазвичай поняття «синтагматики» та «парадигматики» пов'язують з ім'ям Ф. де Соссюра, який сформулював два типи відношень, що можуть існувати між системними елементами.

Відношення елементів в лінійній послідовності, тобто ті, що вибудовуються один за одним у потоку мовлення, можемо назвати синтагматичними [Березин 1979, с. 24]. Сполучуваністю слова, а точніше, його синтагматикою позначають здатність конкретного слова поєднуватися з іншими словами при формуванні речень у мовленні [Шмелев 1973, с. 54].

Парадигматичні відношення, у свою чергу, відображають відношення між словами та групами слів, що ґрунтуються на основі спільності та відмінності їхніх семантичних ознак [Лисиченко 1997, с. 19]. Спираючись на те, що мовна система складається з мовних ярусів, які мають свої види одиниць та виконують певні функції у мовленні, можемо зазначити, що вони мають між собою певні парадигматичні відносини [Кодухов 1974, с. 54].

Таким чином, на фонологічному рівні, одна і та сама фонема може мати декілька різних «варіантів», що виявляються наслідком змін при деяких фонетичних умовах: якщо фонема знаходиться під наголосом або не має його взагалі, розташована перед дзвінками або глухими чи оточена твердими та м'якими звуками. В граматиці парадигматичні відношення проявляються між формами відмінювання дієслів, між формами часів дієслова, між різними видами речення і т.д. [Кочерган 2003, с. 209]. Системний устрій лексики визначається наявністю об'єднаних слів, що характеризуються спільними значеннями, тобто наявністю лексико-семантичних парадигм [Шмелев 1973, с. 67].

На відміну від синтагматичних, парадигматичні відношення не мають лінійної послідовності. Більшість слів, що використовуються в тих же самих значеннях, виявляються членами не однієї лексико-семантичної парадигми, а декількох, тобто належать до різних угруповань, в яких слова протиставлені одні одним за певними семантичними ознаками. Мовні елементи можуть об'єднуватися у певні класи, в яких кожна лексична одиниця може замінюватися іншою одиницею цього ж класу [Шмелев 1973, с. 108]

Однією з особливостей мовної системи є здатність утворювати ієрархічні відносини між її мовними одиницями. Тобто, одні лексичні одиниці можуть входити до складу одиниць іншої мовної системи (складніші до простіших, напр. фонemi до морфеми) [Кочерган 2003, с. 108].

Отже, сучасний стан лінгвістики передбачає вивчення мовних одиниць з огляду на їх структуру та систему. Дослідники визначають систему як певне групування лексичних одиниць, що перебувають у відношеннях та

зв'язках, утворюючи єдину цілісність. Структура, з іншого боку, розкриває внутрішню організацію та склад цієї цілісності. Мова є відкритою та неоднорідною системою, що складається з мовних рівнів, в яких існують певні відношення та зв'язки.

Синтагматичні відношення втілюють системні зв'язки між одиницями, що розташовані в лінійній послідовності та відтворюються в живому потоці мовлення чи тексті. Парадигматичні відношення засновані на розгляді значень мовних одиниць на основі їхньої спільності (синонімія) або відмінності (антинонімія).

Кожен елемент мовної системи, кожне висловлювання є результатом взаємодії як парадигматичних і синтагматичних відношень між одиницями одного ступеня складності (фонема з фонемами, морфема з морфемами), так і наслідком функціонування принципу ієрархічності між мовними елементами.

1.2 Визначення поняття лексико-семантичного поля

Мова є особливим втіленням історії мислення та спілкування людей, вона не тільки представляє реальний світ навколо соціуму, але і розкриває свій внутрішній склад. Як вже було наголошено, вивчення мови неможливо без аналізу її системної природи та відношень між її одиницями.

Системність мови розглядалася протягом довгого часу великою кількістю лінгвістів (І. О. Бодуен де Куртене, Ф. де Соссюр, М. П. Кочерган, А. А. Уфимцева, М. М. Гухман, В. М. Солнцев, та інші), і одним з найважливіших етапів її становлення є впровадження системного вивчення мовних одиниць та їх значень з погляду на лексико-семантичні поля.

Дослідженням лексико-семантичних полів займалися вітчизняні та іноземні мовознавці: А. А. Уфимцева, М. М. Покровський, М. П. Кочерган,

Г. С. Щур, Л. М. Васильев, І. М. Кобозєва, Р. А. Будагов, О. С. Ахманова, Й. Трір, Л. Вайсбергер та інші.

Початкові спроби опису значень мовних одиниць, їх ґрунтовних зв'язків та складу як семантичних полей були зроблені ще в 30-х роках ХХ ст. Й. Тріром [Уфимцева 2004, с. 67]. Тим не менш, Г. Ібсен першим застосував термін «поле» і визначив його як сукупність слів, об'єднаних спільним значенням [Щур 1967, с. 24].

Німецький дослідник Й. Трір заклав основу для вивчення системності мови з погляду на її польову модель та визначав системність мови як єдине цілісне утворення, в якому значення кожного слова залежить від інших слів, що знаходяться поруч з ними. Й. Трір розмежовує два види полей: понятійні (семантичні) та словесні (лексичні). Під семантичним (понятійним) полем науковець розуміє структуру понятійної сфери чи коло понять.

Отже, згідно семантичної теорії Й. Тріра, лексичне поле виокремлюється зі словникового складу мови та подібно до мозаїки покриває понятійне поле. Словесне поле будується на основі понятійно споріднених слів та функціонує в обмеженому просторі семантичного поля [Будагов 1961, с. 36].

Ідеї семантичної концепції Й. Тріра знайшли свій подальший розвиток у працях видатного представника неогумбольдтіанства Л. Вейсберга. Вчений зосереджується на визначенні словесного поля, звертаючи увагу на понятійний зміст мовних одиниць [Селіванова 2006, с. 74]. Він вважав, що мова, точніше, її семантична система, формує вигадане уявлення про навколишній світ використовуючи ідеї створені мисленнєвою діяльністю людини.

Німецький дослідник В. Порциг ввів теорію «елементарного семантичного поля», де за основу взято семантичне співвідношення між дієсловами, прикметниками та іменниками. На думку В. Порцига, «ядро» таких полей складають прикметники та дієслова, тому в даному випадку, ці частини мови мають більш вузьке семантичне значення ніж іменники. На

противагу Й. Тріру, який намагається «виділити» певні поля, В. Порциг бачить основне завдання у визначенні питання яким чином окремі мовні одиниці приєднуються до семантичного поля [Порциг 1964, с. 34].

М. М. Покровський вважав, що найголовнішим у дослідженні слова є вивчення його понять у поєднанні з іншими синонімічними словами, що належать до одного кола уявлень. Також, слова та їх дефініції об'єднуються в різноманітні тематичні групи не лише на основі подібності їхніх значень, але і за признаками відмінності [Покровский 2019, с. 45–53].

Зазвичай термін «поле» трактується як певна сукупність лексичних одиниць, що мають спільний зміст та відображають схожість між аналізованими явищами на основі їх поняттєвих, предметних чи функціональних ознак [Ярцева 2002]. Отже, лексико-семантичне поле це набір семантично пов'язаних на парадигматичних відношеннях лексичних одиниць, що мають взаємозалежні поняття і разом забезпечують концептуальну структуру для певної дійсності.

Також, у лінгвістиці розмежовують два різновиди семантичних полів: асоціативно-семантичні та функціонально-семантичні поля [Ахманова 1969, с. 334]. Асоціативно-семантичні поля побудовані на дослідженні асоціацій у мовній свідомості людей [Горелов 2001, с. 15]. Функціонально-семантичні поля розглядають не тільки лексичні, але і граматичні значення мовних одиниць [Бондарко 1984, с. 17].

Г. С. Щур визначає семантичне поле, як спосіб існування та угруповання мовних елементів з загальними інваріантними властивостями [Щур 1967, с. 22]. Тобто, при входженні лінгвістичного елемента у певне лексико-семантичне поле, він не втрачає своїх характеристик та ознак свого значення.

На думку О. Ахманової, семантичне поле визначається як частинка дійсності, яка виокремлюється з людського досвіду і гіпотетично має в мові відповідність у вигляді самостійного лексичного мікрополя; сукупність слів та словосполучень, що складають тематичні групування, слова та вирази в

мові, які у своїй спільності охоплюють певне коло значень, тобто це сукупність слів, що відноситься до одного з семантичних полів [Ахманова 1969, с. 335].

А. В. Бондарко розуміє під терміном «поле» категорію, що має в наявності певні ознаки. По-перше, мовні елементи лексико-семантичного поля (далі – ЛСП) характеризуються спільними семантичними функціями між своїми значеннями. По-друге, всередину ЛСП можуть входити не лише лексичні, але і граматичні елементи [Бондарко 1984, с. 86]. ЛСП може включати такі частини мови, як іменники, прикметники, дієслова, прислівники. Також, ЛСП має стійку структуру, яка визначається приналежністю мовних елементів до «ядра» та «периферії» ЛСП.

Сучасні лінгвісти, беручи до уваги дослідження А. В. Бондарко, наділяють ЛСП наступними ознаками:

- поле представляє сукупність мовних одиниць, що мають спільні семантичні властивості та об'єднані системними відношеннями;
- поле має у своїй структурі як однорідні, так і різнорідні елементи;
- ЛСП утворюється з мікрополів, але їхня кількість повинна складати не менше двох;
- ЛСП автономне та не має чітко окреслених меж [Попова, Стернин 2011, с. 16].

Слова не існують ізольовано один від одного, вони перебувають у взаємних відношеннях та об'єднуються за допомогою своїх спільних значень. Тому слова об'єднуються у певні семантичні поля за семантичними ознаками своїх значень.

При розподілі мовних одиниць на лексико-семантичні поля вичленовуються не тільки значення слів, але і власне семи. Під семою розуміється мінімальна одиниця плану змісту, яка відображає у свідомості носіїв мови диференційні риси, притаманні предмету або явищу дійсності [Гак 1977, с. 15].

Сема виступає як компонент семеми, що теж є одиницею плану змісту, але більш високого порядку. Найголовнішою в ієрархічній структурі семеми є архісема, одиниця, яка відображає ознаки, властиві семантичним групам об'єктів [Попова, Стернин 2011, с. 47]. Наприклад, сема «погода» є архісемою для таких семем як: вітер, дощ, сніг.

Семантичні поля належать різним мовам та представляють навколишню картину світу певної спільноти людей, народу, що об'єднанні мовою та історією однієї країни, міста або навіть невеликого поселення. Неможливо в повному обсязі уявити кількість семантичних полей та їх підсистем, що існують в сучасній дійсності, але Ю. М. Караулов [Караулов 1974] виділяє три можливі класифікації, що уособлюють світ та людину: всесвіт (небо та небесні тіла, земля, рослини, тварини), людина (душа, тіло та розум, людина як жива/громадська істота), людина і всесвіт (буття та руйнування, простір, час, рух, зміни, наука та техніка).

На думку З. Д. Попової та І. А. Стерніна найбільш опрацьованими ЛСП є ті явища, що оточують людину у її повсякденному житті. Тому такі ЛСП як «родинні зв'язки», «професії», «їжа» та «побутові дії» є найбільш детально досліджені.

Зважаючи на те, що одне слово може мати велику кількість значень, то відповідно за своїми семами приналежить до різних лексико-семантичних угруповань [Попова, Стернин 2007, с. 65]. Побудова лексико-семантичного поля починається з виділення невеликих угруповань лексичних одиниць, що мають спільний зміст та утворюють синонімічні ряди, лексико-семантичні групи, тематичні групи та асоціативні угруповання.

Синонімічний ряд – група синонімів, що мають одну спільну домінанту, тобто вони об'єднані одним головним членом (*to rain: to drizzle, to mizzle, to pour down*) [Кобозева 2000, с. 98]. Дієслово "*to rain*" (дощити) є домінантою, тому що воно має найбільш узагальнене значення, що об'єднує слова за змістом.

Лексико-семантична група (ЛСГ) – великий клас слів, куди приналежать слова тільки однієї частини мови, які об'єднані спільним денотатом, семантичне значення якого міцно зв'язано зі значеннями інших слів та може їх замінювати у певних контекстах [Кузнецова 1963, с. 7]. Наприклад, словосполучення "*snowy weather*" (снігова погода) об'єднує та може замінити такі слова, як: "*snowflake*", "*snowfall*", "*blizzard*" та ін.

Тематична група (поле) – велике групування слів, висловів та фразеологізмів однієї частини мови, що відносяться до одного кола явищ дійсності [Попова, Стернин 2011, с. 97] (напр. "*art*" (мистецтво), "*weather*" (погода), "*sport*" (спорт), "*nature*" (природа)).

Асоціативне поле представлено окремою групою слів, що існують у свідомості людини та узагальнені одним спільним словом-стимулом [Ахманова 1969, с. 334]. Прикладом є слово "*wind*" (вітер) та словами-асоціаціями можуть бути: *cold* (холод), *tree* (дерево), *disaster* (лихо), *gale* (буря), *gust* (порив).

Окрім вищезазначених лексико-семантичних угруповань, також виділяють лексико-семантичні категорії, що входять до складу ЛСГ, а саме:

- антоніми включають слова з протилежним значенням: напр. *cold weather* – *warm weather* (холодна та тепла погода), *a strong wind* – *a light breeze* (потужний та легкий вітер);

- конверсиви (пари слів, що можуть обмінюватися своїми «ролями» в реченні, тобто це слова, що виражають одне і те саме явище, але з різних сторін: *She cleared the path of snow* – *The path was cleared by her* (вона почистила доріжку від снігу – доріжка була очищена нею);

- гіпоніми (сукупність семантично однорідних слів, що належать до одного класу та об'єднані родо-видовими зв'язками; напр. гіпоніми (видові поняття) *sunshine* (соняшний промінь) та *sunlight* (сонячне світло) об'єднані гіперонімом (родовим поняттям) *sun* (сонце) [Кобозева 1974, с. 100-101]. Гіпонімія є одною з фундаментальних семантичних категорій, що

заснована на парадигматичних відношеннях та структурує словниковий склад мови. Саме на основі гіпонімії будуються ЛСГ та ЛСП.

Отже, в лексичному складі мови існує велика кількість категорій та явищ за якими можна змоделювати та систематизувати слова, але труднощі виявляються в тому, що виявлені угруповання будуються не впорядковано, а перетинаються та проникають одні в інші.

Для того щоб структурувати ЛСП певного явища чи предмета, необхідно винайти лексеми, що характеризуються наступними властивостями:

- в центрі поля слова мають достатньо простий морфологічний склад;
- мають достатньо широкий спектр значень;
- посідають важливе місце у свідомості людей;
- не приналежать до нещодавніх запозичень;
- семи (лексем) мають велику кількість ознак, за кількістю своїх значень вони не вужче ніж інші слова в полі [Кузнецова 1963, с. 60].

Отже, лексико-семантичне поле є сукупністю слів, що мають спільні семантичні ознаки у своїх значеннях та пов'язані парадигматичними відношеннями. Лексико-семантичне поле формується з мікрополів, що складаються з тематичних груп, які можуть включати синоніми, антоніми та інші лексико-семантичні утворення. ЛСП може відобразити концептуальну картину світу певного народу або невеликого поселення, яке об'єднане спільною мовою, традиціями та світоглядом.

1.3 Способи побудови лексико-семантичного поля

Лінгвісти виокремлюють різні критерії для виділення лексико-семантичних полей: структурний, психофізіологічний, статичний,

психолінгвістичний і логіко-семантичний. Вибір метода вивчення ЛСП залежить від мети, яку ставить перед собою дослідник, від того як лінгвіст бачить лексичну систему [Быстрова 1980, с. 76].

На думку Н. Г. Долгих, доречним способом розгляду ЛСП є логіко-семантичний метод Ш. Баллі, що заснований на принципі ідентифікації [Долгих 1973, с. 91]. Виділення ЛСП починається зі встановлення назви самого поля, тобто зі слова-ідентифікатора, яке повинно виражати сенс та ідею цілого поля в якомога найнейтральнішій та найоб'єктивнішій формі.

Логіко-семантичний метод, у свою чергу, має декілька різновидів: метод ланцюжка словникових дефініцій та метод ступінчатої ідентифікації. Вивчення складу ЛСП методом ланцюжка словникових дефініцій передбачає декілька етапів:

- знаходження слів у тлумачному словнику, що можуть використовуватися для тлумачення слова-ідентифікатора (назви ЛСП);
- розгляд дефініцій виписаних слів та виокремлення з них синонімів;
- розгляд виписаних синонімів та їх тлумачень [Песина 1998, с. 34].

Найбільш повний склад конститuentів ЛСП можна встановити, якщо визначившись зі словом-ідентифікатором, зробити суцільну вибірку словника і виписати всі слова, що містять в своїх значеннях назву поля. Надалі, скориставшись методом суцільної вибірки, необхідно встановити слова, що трактуються через синоніми, які були отримані на попередньому етапі [Стернин, Саломатина 2011, с. 27].

Перевага цього методу полягає в його опорі на фіксовані визначення мовних одиниць у словниках. Тим не менш, недолік цього способу в тому, що не всі словникові дефініції зберігають принцип тлумачення слова через синонім, який є головним прийомом цього методу [Левицкий 1990, с. 16].

Метод ступінчатої ідентифікації був запропонований Е. В. Кузнецовою та його застосування також передбачає використання компонентного аналізу та даних тлумачних словників. В основі цього методу лежить виділення ідентифікатора, який має узагальнене значення поняття та

конкретизатори, що відображають диференційні семантичні ознаки значення [Кузнецова 1963, с. 43].

Отже, якщо обрати ідентифікатором слово «*weather*» (погода) має наступне значення: "*the state of the atmosphere at a particular place and time as regards heat, cloudiness, dryness, sunshine, wind, rain, etc.*" (Oxford languages). В цьому тлумаченні ми маємо змогу виділити ідентифікатор – "*the state of the atmosphere*" та декілька конкретизаторів – "*particular place and time*", "*heat*", "*cloudiness*", "*dryness*", "*sunshine*", "*wind*", "*rain*".

Такий вид аналізу дозволяє визначити ЛСП слів як сукупність одиниць, що тлумачаться через одні і ті самі слова-ідентифікатори. Прийом ступінчатої ідентифікації складається з декількох ступенів, де в кожному новому ступені, коло ідентифікаторів звужується та в підсумку виявляються найбільш спільні ідентифікатори, що відображають архісему ЛСП. Перевага цього методу в тому, що є змога виділити не тільки конституенти ЛСП, але і ієрархічні відносини між ними [Попова, Стернин 2004, с. 114].

С. Г. Шафіков наголошує на недосконалості логіко-семантичного методу виділення полів, тому що значення слів характеризуються певною неузгодженістю у своїх тлумаченнях. Методи ланцюжка словникових дефініцій та ступінчатої ідентифікації зручно використовувати при описі ЛСП, якщо словарні дефініції містять синоніми [Шафіков 1999].

Також, на даному рівні розвитку лінгвістики при формуванні ЛСП, дослідники надають велику перевагу таким методам, як: описовий, порівняльно-історичний, зіставний та структурний метод, що включає дистрибутивний, компонентний, трансформаційний аналізи та аналіз за безпосередніми складниками [Кочерган 2010, с. 359].

Отже, ми можемо зробити висновок, що існує певне прагнення людини до категоризації слів, словосполучень, що класифікуються за своїми семантичними ознаками та об'єднуються у лексико-семантичні категорії, групи та поля. Слід зауважити, що при формуванні ЛСП лінгвісти ніколи не обмежуються тільки одним методом. Залежачи від задач та цілей, які ставить

перед собою науковець та матеріалу, що береться для аналізу, використовують поєднання різноманітних методів та способів для ефективного та плідного розгляду не тільки лексико-семантичних полей і лексико-семантичних груп, але і мовної системи загалом.

1.4 Структура лексико-семантичного поля

Поняття структури лексико-семантичного поля можна охарактеризувати як багатовимірне і складне явище, яке обов'язково складається з центра, ядра та периферії. Структурний устрій лексико-семантичного поля вивчали багато дослідників: В. П. Філін, Л. С. Васильєв, З. М. Вердієва, З. Д. Попова, І. А. Стернін, А. О. Кузнєцова та інші.

Поле можна зобразити у вигляді багатосарової моделі мовної системи. Розташування слова в структурі ЛСП буде залежати від його семантичної близькості до загального значення ЛСП. Слова, які найбільш збігаються зі значенням назви поля, будуть розташовані ближче до ядра [Попова, Стернін 2007, с. 207]. Тобто, чим менше у слова семантичних ознак з ядром, тим віддаленіше воно буде розташоване, а отже - буде входити у периферію. В результаті, центр поля будуть складати слова з високим рівнем уживаності.

С. В. Семчинський стверджує, що ядерні елементи мовних явищ відзначаються чітким комплексом своїх ознак та легко розрізняються, якщо порівнювати з іншими мовними елементами того ж самого явища. Периферійні одиниці, у свою чергу, характеризуються «невизначним» набором ознак, які важко розпізнати [Семчинський 1996, с. 238].

Досліджуючи мовну поведінку людини Д. Л. Співак винайшов те, що ядро мовної системи складають компоненти, що найдовше зберігаються у свідомості людини. З іншого боку, елементи, які втрачають свою постійну уживаність виявляються на периферії мовної системи. В результаті,

вибудовується багат шарова модель, де ядерні шари закладені на глибині, а периферійні мовні елементи знаходяться на поверхні, і тому легко втрачаються [Спивак 2000, с. 127].

У цілому, за ствердженням багатьох лінгвістів, нейролінгвістів та психолінгвістів, мережа відносин в мовній системі є відображенням мережі нервових зв'язків у мозку людини. Тіло кожної клітинки в мозку людини можна представити як ядро поля, а нервові відростки, що існують навколо центра є периферією. В той же час, ділянки, що переплітаються та перетинаються з відростками нервових клітин, можна прирівняти до польової моделі системи мови [Леонт'єв 2005, с. 156].

Простежуючи структуру лексико-семантичного поля М. П. Кочерган визначив, що ядро містить найважливіші слова, вони мають спільні та чіткі семантичні ознаки і формують синонімічні, антонімічні та родо-видові групи. На периферії розташовані слова, що мають мінімальну кількість суміжних значень з ядром та ті, що втратили свою широку уживаність. Слід зазначити, що межі між ядром та периферією не є чіткими, тому слова можуть належати не тільки до одного ядра чи периферії, а до декількох [Кочерган 2010, с. 266].

В когнітивному змісті мовознавці виділяють дві частини: інтенціонал та імплікаціонал. Тобто, перший утворює змістовне ядро лексичного значення, а другий – периферію семантичних ознак, що оточують ядро [Селіванова 2006, с. 572].

Лінгвісти визначають два напрями у дослідженні лексики: ономасіологічний та семасіологічний [Денисова 1996, с. 185]. Сутність ономасіологічного аспекту полягає у вивченні лексики від поняття до мовного знаку, що його виражає. Семасіологічний напрям, навпаки, передбачає розгляд лексичних одиниць від слова до його тлумачення [Бацевич 1997, с. 23].

Ономасіологічна особливість ЛСП полягає в тому, що в його середині знаходиться гіперсема, яка позначає комплекс об'єктів. Семасіологічна

своєрідність ґрунтується на тому, що мовні елементи поля співвідносяться один з одним за спільними та відмінними ознаками своїх значень. Це надає можливість об'єднувати та диференціювати слова в межах одного поля [Лозова 2011, с. 304]. На думку Ю. М. Караулова при побудові ЛСП, домінантним напрямом є семасіологічний, а ономасіологічний виявляється логічним доповненням до нього.

На думку П. Н. Денисової семантичний склад лексико-семантичного поля можна визначити як ядро-периферійну структуру, сформовану за принципом градуювання, тобто виявлення ядерних ознак, що складаються з семантичних ознак високого рівня детермінованості та периферії – явищ, яким властиві висока ступінь варіативності [Денисова 1980, с. 1980]. У структурі ЛСП більша кількість мовознавців виділяє наступні частини:

1) Ядро ЛСП, яке представлено родовою семою, тобто елементом, навколо якого існує поле. Враховуючи те, що ядро виражає семантичні ознаки конкретного явища, воно має властивість заміни будь-якого члена парадигми.

2) Центр поля складається з мовних одиниць, що мають інтегральне та загальне значення не тільки з ядром, але і між собою.

3) Периферія поля складається з одиниць, що за своїм значенням розташовані найвіддаленіше від ядра. За своєю функцією вони деталізують та конкретизують загальне семантичне значення ЛСП. Як правило, периферійні одиниці можуть бути частинами інших ЛСП, а отже перебувати з ними в тісних зв'язках та утворювати лексико-семантичну єдність мовної системи [Семчинський 1996, с. 170].

Тим не менш, у А. М. Кузнєцова існує свій погляд на це питання. Він зазначав, що не кожна лексична одиниця може бути частиною ядра ЛСП і вибір такої ознаки повинен відповідати вимогам слів, що можуть входити до ядра. Такими вимогами, мовознавець вважає наступні:

1) Наявність інтегральної ознаки, що має об'єднувати мовні елементи між якими існує однорідність. Тобто, слова, що мають спільний лексико-граматичний клас та характеризуються спільним значенням.

2) Ознака повинна орієнтувати утворене ядро на виділення інших лексичних одиниць, ґрунтуючись на лексико-семантичному полі.

3) Інтегральна ознака також характеризується обмежувальними властивостями, враховуючи той факт, що до лексико-семантичного поля може входити обмежена кількість мовних елементів [Кузнецов 2007, с. 86].

Наведена своєрідність інтегральної ознаки відповідає загальним характеристикам різних видів лексико-семантичних угруповань, що виокремлюються в мовній системі.

Також, були розроблені певні критерії, за допомогою яких можна виділити ядро та периферію ЛСП:

1) Слова, які можна віднести до ядра, зазвичай, мають просту морфологічну структуру.

2) Ядерні елементи характеризуються широкою комбінаторикою, тобто вони можуть належати до декількох ЛСП.

3) Ядерним одиницям притаманна психологічна значимість.

4) Слова-запозичення, як правило, відносяться до центру поля, а не до його периферії.

5) Семантичні значення ядерних лексем, зазвичай, є ширшими, ніж семантика периферійних одиниць [Васильев 1990, с. 102].

Лінгвіст З. Д. Попова не тільки розрізняє у складі ЛСП ядро та периферію, але наголошує на виділенні ближньої та дальньої периферії. До ядра належать лексичні одиниці з нейтральними ознаками, тобто за своїми граматичними та стилістичними характеристиками вони не приєднані до іншого ядра ЛСП [Попова 1989, с. 163].

Також, мовним елементам ядра властива висока частота використання. Ближня периферія утворюється зі слів з меншою частотою вживання і вони, зазвичай, мають тільки одне значення. Дальню периферію формують одиниці

з великою кількістю семантичних ознак, тобто вони входять до інших ЛСП [Вердиева 1986, с. 21].

Дослідники наголошують, що у ролі ядерного елемента може бути будь-яке слово, яке визиває зацікавленість у лінгвіста. Тим не менш, результати можуть бути незадовільними, тому що не кожне слово має змогу бути «магнітом» для інших одиниць. Не всі лексичні одиниці можуть притягувати інших, якщо за своїми властивостями їх семантичний склад є обмеженим.

Організація системи мови на основі польової моделі демонструє, що кожне ЛСП не зважаючи на його об'єм, кількість лексичних одиниць або семантичних ознак, завжди буде мати ядро та периферію. Науковці наголошують на тому, що ядро та периферія розподіляють між собою певні функції, тобто, один обсяг функцій переноситься на ядро, а інша - на периферію [Антомонов 1987, с. 43].

Ядро поля відтворює найбільш вживані лексичні одиниці та слова з вузьким значенням, що притаманні тільки даному явищу. До периферії належать слова, що характеризуються своєю багатозначністю, можуть входити до інших ЛСП та деталізувати явище, яке представлено у наведеному ЛСП [Стернин 1985, с. 74]. Отже, кожне мовне явище повинно складатися не тільки з ядра, оскільки периферія теж відіграє важливу роль у відтворенні семантичних ознак поля.

Ознаки, на основі яких вибудовується ЛСП, поділяються на дві групи: лінгвістичні, тобто ті, що пов'язані з лексичним значенням та екстралінгвістичні - ознаки, націлені на предметну, тематичну і понятійну сфери [Уфимцева 1962, с. 46].

Всередині кожного поля можна виділити мікрополя, для яких характерна певна самостійність, що проявляється в наявності зв'язків між цими мікросистемами всередині поля та за його межами (тобто, зв'язки між мікрополями, що належать до різних ЛСП) [Попова, Стернин 2011, с. 104].

Виділення ЛСП передбачає декілька етапів:

- визначення назви поля;
- формування вихідного мінімуму спираючись на ім'я ЛСП (звернення до тлумачних, синонімічних словників);
- виявлення зі словника мовних одиниць, значення яких містять слово-ідентифікатор позначуваного явища або одиниці вихідного мінімуму.

Для того, щоб мати змогу виділити ім'я ЛСП, необхідно враховувати декілька факторів: воно не повинне бути багатозначним та емоційно забарвленим чи мати переносні значення; ім'я не може бути терміном; повинне бути прозорим як з асоціативного, так і семантичного боку.

Отже, враховуючи усе вищезгадане, структура лексико-семантичного поля складається з ядра (центра) та периферії. До ядра ЛСП належать слова значення яких найбільш наближені до його назви. Периферія складається з мовних елементів, що за своїми семантичними ознаками розташовані найвіддаленіше від центра та їх функція полягає у деталізації ядра. На противагу периферії, ядро містить нейтральні та небагатозначні одиниці, що належать тільки до одного ЛСП.

1.5 Значення та відтворення явища погоди у свідомості людини

В різні періоди існування та розвитку суспільства була та досі існує певна потреба у вивченні оточуючого середовища не тільки в аспекті науки, що цілеспрямовано досліджує лише дане явище, але і з різних «ракурсів», тобто різні дисципліни можуть вивчати одне і те саме явище спираючись на свою мету та завдання.

З одного боку, якщо розглядати явище «природи», то воно відноситься до таких наук як метеорологія та кліматологія і відповідно досліджується в межах цих двох наук. З іншого боку, мовознавці теж мають змогу вивчати це

явище, але тільки в аспекті лінгвістики – простежуючи розвиток та зміни, що відбуваються в словах, які відображають дане явище.

Термін «погода» приналежить до одного з підрозділів метеорології та розглядається разом з такими поняттями як атмосфера, астрономія, клімат тощо. Дослідники, зазвичай, ототожнюють явище погоди від інших явищ, що складають метеорологію. Тому, доцільніше буде розглядати «погоду» у складі метеорології.

Перші дослідження сягають часів античності, коли Арістотель створив свою відому працю «Метеорологіка» [Гумницький 2017, с. 13]. Як окрема наука метеорологія закріпилася на межах XVII – XVIII ст., зокрема після створення основних метеорологічних приладів (напр. термометр та барометр) [Таранова 2012, с. 11].

Значним етапом у розвитку є систематизація метеорологічних досліджень та побудова метеорологічних станцій. Перша спроба створення метеорологічної станції була запропонована учнями Галілея, які належали до «Академії досвіду» та відкрили станції в Парижі, Варшаві, Італії тощо. Не дивлячись на те, що з розпадом академії станції перестали існувати як мережа, метеорологічні спостереження проводяться безперервно ще з початку XVIII ст. [Антонов 2004, с. 34]. Слід відмітити наступних видатних європейських метеорологів: О. Гумбольдт, Ю. Ганн, Г. В. Дове, які заклали основи цієї науки.

Метеорологія визначається як наука про атмосферу, її склад, властивості та включає фізичні та хімічні процеси, що відбуваються всередині [Алисов, Полтораус 1985, с. 26]. Одним з фізичних станів, що відбувається в атмосфері є погода – стан нижнього шару атмосфери на певній місцевості в даний момент часу [Хромов, Петросянц 2006, с. 13]. Погода відзначається певними метеорологічними величинами (температура, тиск, вологість, повітря, вітер, хмарність, атмосферні опади) та атмосферними явищами (гроза, туман, хуртовина, буря тощо).

На початку вивчення явища «погоди», дослідники, зазвичай, відзначали тільки те, що вона впливає на господарську діяльність людини, але зрештою виявили могутній вплив як на психологічний, так і на фізичний стан людини. Зміни в організмі людини залежать від підвищення температури та зниження вологості навколишнього середовища, що призводить до дегідратації організму та погіршення самопочуття. Загалом погода впливає на всі сфери життя людини: будівництво, сільське господарство, здоров'я, повсякденне життя [Trenberth 2002, с. 27].

Найвідомішою країною з постійними змінами погоди вважається Великобританія та британці є тими людьми, хто постійно обговорює погодні ситуацію навколо них. Тема погоди відіграє важливу роль для мешканців цієї країни, особливо коли треба проявити ввічливість або почати розмову, мешканці Великобританії застосовують «small talk», що дає поштовх до бесіди завдяки варіативності погоди даної країни.

Професор метеорології Д. Паркер пояснює швидку мінливість погоди тим, що Великобританія оточена водами Атлантичного океану, що мають у своїй північній частині систему теплих течій, що називаються Гольфстрімом [Hardill 2001, с. 35]. Тобто, теплі води Гольфстріму зумовили у Сполученому Королівстві м'який клімат та більш високу вологість повітря, що порівняно із середньорічними показниками цієї країни.

В англійській мові існує багато слів на позначення поняття «погода», зокрема, в британських діалектах. Насамперед, Великобританія відома великою кількістю діалектів, які використовуються у різних частинах країни і зазвичай, важко піддаються тлумаченню як корінним мешканцям країни, що не є вихідцями певної території держави, так і іноземцям, які займаються вивченням англійської мови.

Загалом діалектологія визначається як розділ мовознавства, що займається вивченням та описом територіальних та соціальних діалектів [Колісник 2014, с. 478]. Тобто, діалектологія розглядає різновиди національної мови, які співвідносяться з певними територіями або зі

спільнотами людей. Лінгвісти наголошують на тому, що діалект є результатом багатомісячного розвитку мови.

Якщо розглядати діалект як один з різновидів англійської мови, що співіснує поряд з літературною та розмовною мовою, то можна дійти висновку, що сучасна стандартна англійська мова теж є різновидом діалектів, що отримала статус офіційної мови завдяки поширенню через освіту, радіомовлення та телебачення у Великобританії [Kerswill 2007, с. 35].

Діалект визначається як явище, яке охоплює зміни в лексиці, граматиці, пунктуації, вимові та ін. Таким чином, діалектологія включає всі мовні рівні (фонологічний, морфологічний, лексичний та синтаксичний), що надає багато лексичних варіацій у межах однієї мови [Маковский 1982, с. 7].

На думку британського діалектолога П. Традгіла, у діалектів Великобританії немає чітко окреслених меж, вони можуть використовуватись не тільки на території одного графства, що загалом призводить до неможливості назвати точну кількість територіальних діалектів, що розповсюджені по всій країні [Trudgill 2004, с. 16].

Головною та відмінною рисою діалекту є лексика, оскільки вона має значний вплив на розуміння того чи іншого діалекту і найбільш сильно відрізняє його від стандартної мови. Саме своєю великою різновидністю лексика діалектів відображає суспільну свідомість людей, що проживають на тій чи іншій території країни.

Отже, діалекти на позначення явища «погода» так само як і загальна діалектична лексика, віддзеркалюють стан погоди у певних частинах Великобританії. На сучасному етапі вивчення діалектології, дослідники вже уклали велику кількість тлумачних словників, за допомогою яких є можливість прослідити варіативність погоди на територіях Сполученого Королівства.

РОЗДІЛ 2

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ "WEATHER" У БРИТАНСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Структура лексико-семантичного поля "WEATHER"

Вивчення діалектології на основі словників відображає найбільш повне розуміння лінгвістичної ситуації на певній території країни. Дослідження діалектів на позначення поняття погоди у британських діалектах має вагомим значення для лінгвістів, тому що дане явище відрізняється своєю варіативністю та є одним з найвагоміших для мешканців Сполученого королівства. Саме цей розділ розкриває широку неоднорідність лексичних одиниць, які вербалізують явище погоди у великій кількості діалектів Великобританії.

Матеріалом дослідження слугували англомовні діалекти на позначення поняття «погода» з діалектного словника Дж. Райта у 6 томах. У результаті аналізу діалектних одиниць методом суцільної вибірки було виокремлено 340 слова, які пов'язані з погодою. Погода у даному дослідженні розглядається як явище, що охоплює стан нижнього шару атмосфери на певній території.

Отже, ядрним елементом нашого діалектного лексико-семантичного поля є мовна одиниця "WEATHER". Назва семантичного поля була обрана з врахуванням великої кількості різноманітних станів погоди та метою дослідження даного явища на території Великобританії.

Саме поняття "weather" (за Дж. Райтом) визначається як: *A storm of wind, rain, snow; a thunderstorm; thunder.* Тобто, в даному діалектному словнику, дефініція зосереджена на визначенні «погоди» як узагальнення вітру, дощу, снігу або грози. Звертаємо увагу на те, що у визначенні не

згадується про сприятливі погодні умови. Дж. Райт виокремлює лише ті риси, що асоціюються з негативними уявленнями людей про погоду.

На відміну від загальновідомого визначення поняття «погоди», яке наголошує на стані атмосфери в цілому, що може включати як дощову погоду, так і сонячну, в дефініції діалектного словника Дж. Райта згадується лише несприятливий стан погоди. Отже, діалектна дефініція поняття "weather", як і загальноприйняте визначення, є полісемантичною, але уособлює тільки такі погодні явища, як дощ, сніг, гроза та грім.

У межах ядерного елемента "WEATHER" було винайдено 6 мікрополів, що розташовані в центрі ЛСП: "*rainy weather*", "*dark and cold weather*", "*snowy weather*", "*windy weather*", "*sunny weather*", "*atmosphere*". Усі виділені мікрополя, окрім «*atmosphere*» включають лексико-тематичні групи, що розташовані на периферії.

Мікрополе "*rainy weather*" є найбільш обширним за кількістю діалектних одиниць, що складають 91 приклади, а отже розташоване в ядрі «*weather*». Дане поле характеризується декількома видами дощової погоди: сильна злива та невеликий дощ. Угрупування, що втілює сильну зливу, включає до себе слова, які позначають бурхливу, штормову погоду з потужним дощем. Тим не менш, ця група також позначає такі погодні явища, як волога, дощова погода або дощ з вітром.

Слова, що позначають дощову погоду без уточнення, який саме це вид дощових опадів є наступними (25): *bleary, blashy showery* – дощова; *caddling, caddly* – *uncertain, stormy* – мінлива, дощова; *clatty, dirty, douky, doge* – *rainy* – дощова; *catchy* – *stormy, changeable* – дощова, перемінлива; *dirt* – *rain or 'dirty' weather* – дощ або «брудна»; *dripping* – *rainy* – дощова; *foul* – *rainy* – дощова; *hainish* – *unpleasant, rainy* – неприємна, дощова; *mucky* – *rain, bad weather* – дощова, погана погода; *muck* – *fall of rain* – дощ; *rough* – *rainy weather* – дощова погода; *shabbley* – *dull, showery* – похмура, дощова погода; *toom* – *to pour down (of rain)* – дощити; *leasty, mucky, mether, wack* – *rainy* –

дощова погода; *tender – inclined to rain, threatening* – нахилена до дощу, загрозлива.

Також, мають місце слова на позначення такого погодного явища як злива (7): *blandigo – a shower of rain* – злива; *fall – a fall of rain, a shower of rain* – злива; *flood – a heavy rain* – сильна злива; *hash – a heavy fall of rain* – сильна дощова злива; *pash – to comedown suddenly and heavily (of rain)* – несподівана та сильна злива; *pilmer – a heavy shower of rain* – сильна злива; *posh – a heavy fall of rain* – злива.

Присутні слова, що позначають одночасно дощ та вітряну погоду (6): *blirt – a storm, a gust of wind accompanied with rain* – шторм, порив вітру з дощем; *pell – a heavy shower of rain or hail, accompanied with a strong wind* – сильний дощ або град з сильним вітром; *natter – to rain slightly while there is a high wind* – дрібний дощ з потужним вітром; *thif – to blow with wind or rain* – вітер або вітер з дощем; *roos – fine rain usually accompanied by a high wind* – дрібний дощ з потужним вітром. Також, присутні слова, що позначають шквал дощу (2): *blustersome – rainy in fits and starts* – поривчастий дощ; *drow* – шквал дощу.

Слова, що позначають саме штормову погоду є наступними (18): *blunt – a storm of rain* – шторм; *blusterly – stormy* – штормова; *blustery – stormy* – штормова; *caddlesome – stormy* – бурхлива, штормова; *canker – to become stormy* – штормити; *clash – heavy rain, rough, showery weather* – сильний дощ, сувора погода з дощами; *coarse – rough, stormy* – бурхлива, штормова; *flow – boisterous, stormy* – бурхлива, штормова погода; *fluttery – uncertain, showery* – мінлива, штормова; *gagey – risky, showery* – ризикована або штормова погода; *mask – storm* – шторм; *raty, reek – stormy* – штормовий; *tarloch, thonky – stormy weather* – штормова погода; *uptake – a storm* – шторм; *yark – wild, stormy weather* – дика, штормова погода.

Слова, які характеризують раптовий та сильний дощ (9): *glister – a sharp, sudden shower of rain* – різкий раптовий дощ; *perry – sudden, heavy fall of rain* – раптовий, сильний дощ; *scud – sudden shower of rain* – раптовий дощ;

cluttery – heavy, *pelting* – сильний, проливний дощ; *glut* – a heavy fall of rain – сильний дощ; *plye* – a heavy fall of rain – потужний дощ; *polthogue* – to rain heavily and with a great noise – потужний дощ з гучним звуком; *snee* – to rain heavily – сильно дощити; *whemmlе* – a downfall of rain – проливний дощ.

Також, присутні слова на позначення вологої погоди (4): *gersy* – wet, *rainy* – волога, дощова; *glut* – a long continuance of wet weather – коли волога погода зберігається довгий час; *lippy*, *lipping* – wet, rainy – волога, дощова. Одне слово позначає як дощову погоду, так і добру для рослинності (1) – *groshy* (good for vegetation).

Діалекти, які характеризують дрібний дощ, входять до ще одного невеликого мікрополя, яке можна також розділити на невеликі підгрупи. Слова на позначення легкого дощу втілюються у наступних діалектах (9): *hagger* – to rain gently, a small, fine rain – легкий дощ, дрібний дощ; *huther* – a slight shower, a wetting mist – невеликий дощ, мокрий туман; *dissle*, *jow* – to rain slightly – невеликий дощ; *mist* – to rain finely, to drizzle – дрібний дощ, крапувати; *mizzle* – to rain in very fine drops – дощити дуже дрібними краплями; *skiffer* – to rain gently – злегка дощити; *skiff* – to rain slightly – невеликий дощ; *skifter* – to rain very gently – легко дощити; *slack* – mild rain – слабкий дощ.

Також, є слова, що позначають одночасно як невеликий дощ, так і мряку або навіть туманну погоду (5): *droghey* – rainy, misty, drizzly – дощова, туманна погода, мряка; *haar* – a drizzling rain or fog – мрячий дощ або туман; *hadder* – a fine rain or drizzle – дрібний дощ або мряка; *muggle* – a drizzling rain – мрячий дощ; *smur* – a drizzling mist or rain, fine rain – мрячий туман або дощ, дрібний дощ.

Окрім вище зазначених слів присутні діалектні одиниці на позначення бурі (1): *overblow* – of a storm: to blow over, pass away; безперервного дощу (1): *pule* – of rain: to fall in a continuous dribble; шторму, особливо грози, але без сильного вітру (1): *tempest* – a storm, esp. a thunderstorm, but without the

accompaniment of high wind; звука дощу (1): *thresh* – a beating, dashing noise, as of rain.

Інше велике поле характеризується таким погодним явищем як «сніг» або "*snowy weather*" (52). Діалекти даного поля також можна розділити на декілька груп. Слова, що позначають потужний сніг є наступними (3): *mooracav* – *thick fall of drifting snow* – густий снігопад; *peffle* – *snow: to come down heavily* – потужне випадання снігу; *smur* – *snow falling thickly* – густо падаючий сніг.

Діалекти, що втілюють снігопад або інші снігові явища є наступними (7): *fall* – *a fall of snow, snowstorm* – снігопад, хуртовина; *falling* – *downfall of snow, a snowstorm* – випадання снігу, хуртовина; *mooraway* – *thick shower of drifting snow* – потужна хуртовина; *tirse* – *of the weather : a sudden outburst ; a gale* – несподівана буря; *scud* – *sudden shower of snow* – несподівана пурга; *flist* – *a keen blast or shower accompanied with a squall a flying shower of snow* – сильна хуртовина, що супроводжується шквалом снігової зливи; *welshman* – *a heavy shower of snow* – сильна пурга.

ЛСП "*snowy weather*" також містить слова, що характеризують невеликий, легкий сніг (8): *flight* – *a light fall, a sprinkling of snow* – легкий опад, насипання снігу; *snift* – *a slight snow* – легкий сніг; *snifter* – *to snow slightly* – не сильно сніжити; *fivl* – *a sprinkling or thin layer of snow* – невелика кількість снігу або тонкий шар снігу; *scouter* – *a slight quantity of fallen snow* – невелика кількість снігу, що випав; *spitter, whewt* – *to snow slightly* – легко сніжити; *bliffert* – *a sudden but short snow of fall* – раптовий, але короткий сніг.

Слова, що позначають сніг з вітром є наступними (5): *drift* – *a shower of snow, driven by the wind* – снігова пурга з вітром; *fann* – *drift* – сніг, піднятий вітром з поверхні; *endrift* – *snow driven by the wind* – сніг з вітром; *moor* – *to snow heavily, esp. when the snow is drifted thickly by a vehement wind* – сильно сніжити, особливо, коли лютий вітер густо наметає сніг, *tud* – *a sudden squall, a sudden gust or blast of snow with wind* – раптовий шквал, раптовий порив снігу з вітром.

Велику частину мікрополя "snowy weather" також займають слова зі значенням «сніжинка» (7): *blunk – to snow lightly, a flake of snow* – сніжити, сніжинка; *scalva – snow in broad flakes* – сніг у формі широких сніжинок; *fladge – a large flake of snow, snowflakes* – велика сніжинка або сніжинки; *flag – a flake of snow* – сніжинка; *flaught, flear – a flake of snow* – сніжинка; *fleech – a large snowflake* – велика сніжинка; *flake – a flake* – сніжинка.

Присутні діалекти, що втілюють таке погодне явище як мокрий сніг (8): *dirt – snow or sleet* – сніг або мокрий сніг; *frog – to snow or sleet at intervals* – явище, коли йде сніг або мокрий сніг з проміжками; *outfall – a fall of sleet, or snow* – мокрий сніг або просто сніг; *pelsh – snow, or sleet as it lies on the ground* – сніг, або мокрий сніг, як лежить на землі; *scalva – wet snow* – мокрий сніг; *sluppra – half-melted snow* – напіврозталий сніг; *wallowish – of the weather: showery, sleety, when there is neither thaw nor frost* – злива, мокрий сніг, коли немає ні відлиги, ні морозу; *slobber – sloppy sleet* – мокрий сніг.

Також, є діалекти, що позначають явище снігу без конкретизування саме виду снігу (4): *fleeter – with on : of snow* – зі снігом; *maft – of dust, snow : to drift* – сніг, засипати снігом; *snew – to snow* – сніжити; *storm – fall of snow; a hard frost* – випадання снігу, сильний мороз. Присутні ще два діалекти, що представляють сніг у певній формі (2): *hogamadog – the huge ball of snow made by boys in rolling a snowball over soft snow* – величезна куля зі снігу, яка була зроблена хлопцями, що катали сніжок по м'якому снігу; *ree – of snow: to form in wreaths* – формуватися у снігові крутні.

Поле "dark and cold weather" займає значне місце у формуванні ядра «погода» (71). Наступні слова позначають холодну та темну погоду (13): *brash – cold, bracing* – холодна, бадьора; *chollous – cold, bleak* – холодна, похмура; *clap – cold, severe* – холодна, сувора; *cooth – cold* – холодна; *cumbled – intensely cold* – надзвичайно холодна; *doghy – dark, cloudy* – темна, холодна; *kalwart – of the weather: cold, sharp* – холодна, різка; *sly – of the weather: cold* – холодна; *stivven – cold, freezing weather* – холодна, морозна; *snide – of the weather: cold, cutting* – холодна, різка; *snizling – of weather: cold, biting,*

piercing – холодна, різка, пронизлива; *starrach – of the weather: cold and disagreeable* – холодна і неприємна; *gaffin – of the weather: lowering, cloudy* – погода, яка стає гірше, знижується або є хмарною.

Також, є діалекти, що втілюють похмуру, різку погоду (11): *cankered, clemency – threatening, lowering, gusty* – загрозлива, похмура, вітряна; *breme – bleak, sharp, fierce* – похмура, різка, люта; *glum – of the weather: dull, heavy, overcast* – похмура; *gruesome – of weather: dull, cloudy, heavy* – похмура; *loury – of the weather :gloomy, overcast, threatening* – похмура, загрозлива; *planety – of the weather: overcast; thundery* – похмура, громова; *snarly – of the weather: bleak, bitter ; gusty* – похмура, сувора; поривчаста; *scrow – of the weather : dark, threatening* – похмура, погрозлива; *muddly, muzzy – of the weather: misty, foggy* – імлиста, туманна.

Слова, що позначають пронизливу погоду (8): *gell – of the weather: sharp, keen* – різка, пронизлива; *eldritch – chill, keen* – прохолодна, пронизлива; *glowsy – of the weather: piercing, oppressive* – пронизлива, гнітюча; *eterie – keen* – пронизлива; *harsh – of weather: piercing, bitter, severe* – пронизлива, сувора, люта; *snizling – of the wind or weather : cold, biting, bleak, piercing* – холодна, різка, похмура, пронизлива; *start – of weather: sharp, keen, piercing, bracing* – загострена, пронизлива, бадьора; *thin – of the wind or weather; keen, piercing* – пронизлива.

Діалекти, що представляють «погану» погоду є наступними (5): *unheartsome – of the weather : bad, uncomfortable* – погана, некомфортна погода; *shabby – of the weather ; bad, inclement without being violently stormy* – погана, непогожа, але не бурхлива; *indumious – very bad; of the weather: extraordinarily rough or stormy* – дуже погана погода: надзвичайно сувора або штормова; *trancheu – of the weather: dirty* – брудна погода; *caudle, clarty – bad, foul* – погана, брудна.

Слова на позначення сирії та вологої погоди (8): *hullerie – of the weather : raw, damp, and cold* – сира та холодна; *slatterly – of the weather : moist, damp* – волога, сира; *rear – of the weather: chilly, cold, raw* –

прохолодна, сира; *mealy – of the weather : mild and damp* – помірна, волога; *heartless – of the weather: wet, without hope of clearing* – волога погода, без надії на прояснення; *sniving, snivy – foggy with rime* – сира, холодна погода з ожеледицею або погода, туманна від іну. Дані діалекти асоціюються з характеристиками погоди, яка, зазвичай, буває вранці через іней або після дощу.

Тим не менш, також присутні слова, що позначають два протилежні явища, а саме сирю та задушливу погоду (7): *muggy – of the weather: damp, foggy, misty; drizzling; close, warm, oppressive; dull* – сира, туманна, імлиста, мряка, непередбачувана, тепла, гнітюча, нудна; *mockery – of the weather : damp, close, ' muggy '* – сира, непередбачувана, задушлива; *miggy – of the weather moist, damp, 'muggy '* – волога, сира, задушлива; *fady – of the weather ; damp, sultry, close* – сира, спекотна, непередбачувана; *muddling – of the weather : warm and damp, close, oppressive* – тепла і волога, непередбачувана, гнітюча; *mungy – of the weather: warm, damp* – тепла, волога; *stark – of the weather; dry and cold with north – east winds* – суха і холодна з північно-східними вітрами.

Слова, що позначають бурхливу, загрозливу погоду (6): *cowzie – rough, boisterous* – сувора, бурхлива; *flow – of the weather: windy, boisterous, stormy; bleak, cold* – вітряна, бурхлива, штормова, похмура; *yark – of weather: wild* – бурхлива; *grisky, scrow – of the weather: threatening* – загрозлива; *buldering – threatening, thundery, sultry* – загрозлива, грозова, душна.

Діалекти, що втілюють невизначену, непостійну або сумнівну погоду є наступними (5): *tetchy – of the weather: changeable, fickle* – мінлива, непостійна; *globical – of the weather: unsettled, changeable* – непостійна, мінлива; *casualty – unsettled, doubtful* – невизначена, сумнівна; *foxy – of the weather, deceptive, uncertain* – оманлива, непевна; *voxy – of the weather: deceptive, uncertain* – оманлива, непевна. Також, присутні слова, що представляють погоду, яка не є характерною для певної пори року (2): *fremd*

– *of the weather: unseasonable, cold* – погода не по сезону, холодна; *unkind – of the weather : unseasonable, ungenial* – погода не по сезону, нелагідна.

Діалекти, що втілюють морозну погоду теж мають місце (4): *hurl – of cold weather: to pinch, nip* – щипаючий мороз; *istick – a slight, temporary frost* – невеликий, тимчасовий мороз; *ree – of the weather: windy, clear, and frosty* – вітряна, ясна і морозна; *skiny – of the weather: nipping* – щипаюча.

Маємо змогу виокремити два діалекти, що представляють погоду, яка не йде на користь при веденні сільського господарства (3): *unfurthersome – of weather: unfavourable to vegetation; unpropitious* – несприятлива для вирощування сільськогосподарських культур; *litigious – used of bad weather that impedes the harvest* – погана погода, яка перешкоджає збору врожаю.

Слід наголосити, що окрім холодної, морозної, неприємної погоди, також є діалекти, що втілюють приємну, сонячну погоду (40). Мікрополе "sunny weather" містить декілька мікрополів. Почнемо зі слів, що позначають гарну та сприятливу погоду (8): *boo – a spell of weather, esp. if fine* – гарна погода; *comely – of the weather: fine* – гарна погода; *drily – of the weather: fine, not raining* – файна погода без дощу; *lithe – of the weather: genial, warm* – тепла; *lowrie – of the weather: genial, mild* – сприятлива погода; *overrath – of the weather: too fine* – занадто гарна; *saucy – of the weather: brilliant, fine* – чудова, файна; *mell – of the weather: mild* – помірна. Також, маємо слово, яке позначає надзвичайно хорошу погоду, яка є передвісником поганої погоди (1): *breeding – of weather: unusually fine for the season, denoting bad weather.*

Окремо можемо виділити діалекти, що позначають ясну та сонячну погоду (10): *gash – of the weather: bright, pleasant* – ясна, сприятлива погода; *gay – of the weather: fine, bright, pleasant; calm* – ясна, приємна, спокійна; *grand – of the weather: fine, bright, sunny* – гарна, ясна, сонячна; *handsome – of the weather: fine, good, bright* – гарна, ясна погода; *proud – of the weather: brilliant or clear* – чудова, ясна; *farrantly – of the weather: bright, pleasant, cheerful* – ясна, приємна, життєрадісна погода; *staring – of the weather: bright, brilliant* – ясна, чудова; *lowrie – of the weather: genial, mild* – тепла, помірна;

moderate – of the weather: calm – спокійна; *drouth* – a spell of fine, dry weather – гарна, суха погода.

Певна кількість слів позначає погоду, що прояснюється після дощу або туманної погоди (4): *uphold* – of the weather: fine, clearing up – гарна погода, та, що прояснюється; *scarvy* – of the weather: to clear – прояснитися; *harden* – of the weather: to clear up and become settled after rain – прояснитися та залишитися незмінною після дощу; *fair* – of the weather: to clear up, leave off raining, become fine – погода, що прояснюється, припиняється дощ, погода стає гарною. Також, одне слово позначає погоду без дощу та вологи – *sapless* – of the weather: without rain or moisture.

Можемо виокремити діалекти, що позначають непередбачувану і водночас спекотну та депресивну погоду (5): *mutter* – of the weather: to grow close and sultry – становитися непередбачуваною та спекотною; *unkid* – of the weather: close, sultry, depressing – непередбачувана, спекотна, депресивна; *faint* – of the weather: close, sultry, oppressive – непередбачувана, спекотна, гнітюча; *meeth* – of the weather: hot, sultry, close – спекотна, душна, непередбачувана; *qualmy* – of the weather: close, sultry, producing sickly languor – непередбачувана, душна, що викликає хворобливу млявість.

Також, є діалекти, що позначають просто посушливу погоду у поєднанні з неприємною (4): *basty* – droughty and ungenial – посушлива та нелагідна; *gruggie* – muddy – задушлива; *mozzly* – of the weather: muggy – задушлива; *queltring, squelstrin* – of the weather: hot, sultry, sweltering – спекотна, душна, виснажлива. Окремо можемо виділити діалект, який позначає теплу, душну та водночас туманну погоду (1): *looby* – of the weather: warm, muggy, misty.

Окрім власне самого опису погоди, також є слова, що відносяться до поняття «сонце» (3): *bloom* – of the sun : to shine scorchingly ; to throw out heat as a fire – сонце, яке палко світить; гріти як вогонь; *blent* – of the sun : to shine after the sky has been overcast – сонце, що світить після того, як небо було затягнуто хмарами; *pail* – of the sun : to beat fiercely – сонце, яке спекотно гріє.

Також, є один діалект, що має значення «веселка» (1): *rainball – a rainbow* та діалект, що втілює «сонячне проміння» (1): *messenger – a sunbeam*.

Крім того, виділяємо декілька однакових за своїми значеннями, але різних за частинами мови слів, що позначають «хорошу погоду, яка ймовірно доведе посів до стиглості» (2): *forcy ma forcing – of the weather good, suitable, likely to bring crops to maturity*. Можемо порівняти дане визначення з діалектами «*unpropitious*» та «*litigious*», які позначають погану погоду, яка перешкоджає збору врожаю. Отже, як ми вже наголошували, стан погоди є надзвичайно важливим для сільського господарства і в даному випадку, існування діалектів такого роду це підтверджує.

Наступне мікрополе "*windy weather*" характеризується діалектами, що втілюють явище вітру та його різновиди (79). Дане ЛСП також можна розділити на декілька тематичних груп. Найчастіше використовуються діалекти, які позначають вітер з поривами.

По-перше, маємо змогу виокремити слова, що позначають вітер, який дує поривами (6): *flaff – of the wind: to blow in gusts; flan – of the wind: to come in gusts; tuck – of the wind : to blow in gusts; whiffle – of the wind: to veer, shift ; to blow in gusts or puffs; twitch, twitchy – of the wind blowing in gales: unsteady*. Також, є діалект, який позначає вітер, що дує раптовими поривами вітру (1): *huffle – of the wind: to blow unsteadily, to shift, waver*. Крім цього, є слова, що позначають просто «вітер» та «вітер, який дує» (4): *slump, snaffle – of wind; trend, weave – to wind – дуги*.

По-друге, маємо слова, що розкривають саме поняття «порив вітру» (8): *gast – a gust of wind; glusk – a gust (of wind); gush – a gust of wind; howder – a blast of wind; rift – an explosion of wind; shuft – a blast of wind*. Два діалекта позначають порив або шквал вітру (2): *sob – a gust or gale of wind, a landstorm – вітряний порив або шквал; run – a gust of wind; a squall, blast – порив, шквал вітру*. Також, діалект «*skirl*» позначає порив вітру, що супроводжується дощем або снігом (*a blast of wind accompanied by rain or*

snow) та діалект "teukin" позначає мінливий вітер (*of the wind : variable, shifting*).

Крім того, деякі слова мають у своїх значеннях поняття «раптовий порив вітру» (4): *scour – a shower, a sudden gust of wind accompanied by rain – злива, раптовий порив вітру, що супроводжується дощем; howd, flaw – a sudden gale of wind – раптовий порив вітру; goal – a sudden gust or blast of wind; a strong current of wind – раптовий (сильний) порив вітру*. Також є діалект, який позначає шквал вітру (1): *squeever – a squall of wind*.

Певна кількість слів позначає «сильний порив вітру» (5): *rig – a strong blast of wind – потужний порив вітру; helm, hulder – a gale of wind which comes from the mountains with terrific force – шквальний порив вітру, що несеться з гір зі страшною силою; blinter – a strong, sharp blow; skeeny – of the wind : sharp and gusty – різкий і поривчастий вітер; a gust of wind – сильний, різкий порив вітру*.

На відміну від вище наведених слів, можемо виокремити діалект "lipper" – *of the wind: steady blowing, not in gusts* – вітер, який дує рівномірно, не поривчасто. Слід наголосити, що це єдиний діалект, який має значення рівномірного вітру. В той час як велика кількість діалектів позначає поривчастий вітер. Окрім цього, є діалект *sannyng – of the wind: lasting, lingering – тривалий, затяжний вітер*. Наведене слово також є єдиним, яке позначає вітер, що триває певний час.

Також, є діалекти, що усосблюють «сильний вітер» (10): *hard – of the wind: fiercely, strongly – лютий, сильний вітер; blowy – of the wind: blustering, windy – бурхливий вітер; hefty – of wind: rough; boisterous, wild – бурхливий; буйний, дикий вітер; whither – of the wind: to bluster, rage – вітер, який бушує або лютує; pine, holder – of wind: to blow strongly – сильно дути; nerking – of the wind: harsh, keen – різкий вітер; scale – a hurricane, a scattering wind or storm – ураган, поривчастий вітер або шторм; hig – a temporary hurricane; a short shower of wind – тимчасовий ураган; короткочасний вітер; hurly-burly – штормовий вітер*.

Діалекти, що втілюють пронизливий та холодний вітер є наступними (7): *thin – of the wind or weather: cold, keen, piercing* – холодний, пронизливий вітер; *sneer – of the wind: to blow chill and keen* – холодний, пронизливий вітер; *snizling – of the wind or weather: cold, biting, bleak* – холодний, різкий, суворий вітер; *harsh – of the wind: piercing, bitter, cold, severe* – пронизливий, холодний, суворий вітер; *snizly – of the wind or weather: cold, biting, bleak, piercing* – холодний, суворий, пронизливий вітер; *harsh – of the wind: piercing, bitter, cold, severe* – пронизливий, холодний, суворий вітер; *wista – a cold wind accompanied by rain or sleet* – холодний вітер, що супроводжується дощем або мокрим снігом.

Мікрополе "windy weather" також містить слова, що позначають тихий або легкий вітер (7): *nough – of the wind: to blow gently* – вітер, легко дує; *lown – of the wind : to abate, lessen, grow calm* – вітер, який зменшується, затихає; *dachin – of the wind: to abate* – стихаючий вітер; *quail – to lull, abate, esp. of the wind* – вітер, що заспокоює; *rake – of the wind: to blow gently* – легко дуети; *tifle – a slight breeze or ripple of wind* – легкий вітерець або віяння вітру; *waver – a light breeze; a slight breath of wind* – легкий вітерець; легкий подих вітру. Також, дві діалектні одиниці позначають просто вітер, який дує (2): *lee – of the wind: to drop; tweend – to wind or twist roun.*

Окрім цього, деяка кількість діалектів приналежить до вітру, який дує в певному напрямку (4): *imsoever – of the wind: blowing from the south or west* – вітер, який дує з півдня чи заходу; *nowther – of wind: to veer round to the north* – вітер, що повертає на північ; *outerly – of the wind: blowing from the sea* – вітер, що дує з моря; *upward – of the wind: in the north* – північний вітер; *dryth – a dry northerly or easterly wind* – сухий північний або східний вітер. Один діалект позначає напрямок, курс вітру (1): *sail – of the wind: direction, quarter, course.*

Мають місце діалекти на позначення вітру з певними звуками (7): *soo – of the wind: to sigh, moan ; to calm down* – вітер, який свистить або заспокоївся; *gurl – of the wind : to rush and roar, to howl, whistle as in a storm* – вітер, який

свістити, як наче у бурю; *sagg – of the wind: to 'sough' among the reeds* – вітер, який шелестить серед очерету; *rave – of wind: to make a wild, rushing sound* – вітер, що видає дикий, стрімкий звук; *sush – of the wind: a rushing sound* – стрімкий звук вітру; *teat – a draught of wind, the whistling of the wind* – подув або свист вітру.

Також, декілька діалектів позначають вітер, який «здуває» різновиди сільськогосподарських культур (2): *reb – to blow off, esp. of the wind blowing off thatch* – вітер, який здуває соломку; *scrawl – of the wind: to lay corn, to blow it about in diflerent directions* – вітер, який роздуває зерно в різні сторони. Ми вже згадували, що стан атмосфери відіграє певну роль у сільському господарстві, тому вітер, як і дощ та сонце, є важливим у його становленні.

На відміну від назв інших мікрополе, "windy weather" має визначення «wind» в діалектному словнику Дж. Райта, але тільки у вигляді ідіом: *at a wind – at one gulp* – залпом; *bad wind to you – bad luck to you* – невдачі тобі; *in the wind – about to happen* – ось-ось станеться. Отже, як ми бачимо, в дефініції «вітру» немає нічого, що могло б бути пов'язано з поняттям «вітер» як погодним явищем.

Також, маємо змогу виокремити діалекти, що позначають хмари, що входять до мікрополя «атмосфера» (3): *gagger – a large, rugged cloud* – велика, масивна хмара; *helm – a heavy cloud which sometimes covers the top of a mountain* – важка хмара, яка іноді покриває вершину гори; *nibbles – nebulous clouds* – туманні хмари. Хмари, що передвіщають дощ (2): *graving clouds – clouds moving contrary to the wind below them, denoting a storm* – хмари, що рухаються проти вітру і позначають шторм; *dyer`s neaf – a small, dark cloud betokening rain* – маленька темна хмара, яка віщує дощ. Одне слово позначає важке небо, яке передвіщає сильний сніг або град (1): *gramschoch – of the sky: heavy, lowering, portending a heavy fall of snow or hail.*

Отже, лексико-семантичне поле "WEATHER" відзначається наявністю великої кількості діалектних одиниць, що демонструють стан погоди на певній території та дозволяють зрозуміти кліматичну ситуацію

Великобританії XIX ст. Всі виокремлені мікрополя виявилися ґрунтовними при становленні ЛСП "WEATHER", що включали тематичні групи для більш якісного дослідження явища «погоди».

Також, виявилось, що найбільшим мікрополем є дощова погода (91), вітряна погода (79), холодна та погана погода (71), снігова погода (53), сонячна та тепла погода (40), атмосфера (6). Ми можемо зробити висновок, що погода XIX століття відрізнялася своєю різноманітністю, що відображається в аналізованих діалектних одиницях.

2.2 Лінгвістичний аналіз діалектних одиниць на позначення явища «погода»

2.2.1 Етимологія. Дослідження етимології слів є одним з важливих аспектів їх вивчення та розуміння того, яким чином певне слово увійшло до мови. Проаналізовані діалектні одиниці містять лише 33 слова на позначення поняття «погода», що надійшли у певні діалекти з інших або давніх мов.

Наприклад, 10 слів мають походження з давньоанглійської мови: *drow* – шквал дощу (*drogen*), *drought* – засуха (*drūgað*), *thig* – тимчасовий ураган (*hyge*), *nesh* – прохолодна погода (*hnesce*), *nowther* – північний вітер (*wā-hwaeper*), *reek* – штормова погода (*hrēac*), *rear* – холодна погода (*hrēr*); *stark* – суха та волога погода з північно-східним вітром (*stearc*), *snew* – сніжити (*suīwan*), *unkid* – спекотна погода (*cyðed*).

Певна кількість слів походить з датської мови (5): *hefty* – бурхлива погода (*heftigh*), *fleck* – сніжинка (*vlek*), *mizzle* – дрібний дощ (*mieselen*), *wack* – дощова погода (*wack*). Також присутні слова зі старонорвезької мови (5): *fann* – сніг (*fonn*); *lipper* – постійний вітер (*hleypa*), *lown* – легкий вітер (*long*), *sly* – холодна погода (*sly*). Запозичення з давньоскандинавської мови представлені наступними словами (5): *cooth* – холодна погода (*koð*), *meeth* –

спекотна погода (*maedi*), *scour* – несподіваний порив вітру з дощем (*skūr*), *rift* – порив вітру, *toom* – дощ (*tōmr*).

Слова з англо-французької мови представлені наступними запозиченнями (2): *goal* – потужний вітер, *scrow* – погрозлива погода (*escroue*). Також є запозичення зі шведської мови (1): *mask* – шторм (*mäsk*); з ірландської мови (1): *mether* – дощити (*meadar*); з ісландської мови (1): *mooracav* – потужний снігопад (*mor*); з гельської мови (1): *starrach* – бурхлива погода (*starachd*), *skeeny* – пронизливий та поривчастий вітер. Окрім цього, одне слово має походження з літературної англійської мови (1): *hainish* – дощова погода (*heinous*).

Отже, лише невелика кількість слів на позначення явища «погода» беруть своє походження з інших мов, велика кількість слів, а саме 307 слова є цілковито діалектними утвореннями. Найбільша кількість слів походить з давньоанглійської мови, а саме 10 слів. Також, присутні слова, що мають походження з датської (5), старонорвезької (5), давньоскандинавської (5), англо-французької (2), шведської (1), ірландської (1), ісландської (1), гельської (1).

З іншого боку, якщо порівнювати діалекти на позначення поняття «погода» з сучасними словами, то в такому випадку можна знайти слова зі схожими семантичними ознаками, однаковим морфологічним складом або, навпаки, з різними значеннями, але тотожним складом. Велика кількість діалектних одиниць, що втілюють поняття «*weather*» мають однаковий морфологічний склад, але різняться своїми семантичними ознаками.

Отже, слова, що мають цілковито розбіжні значення є наступними: напр. *bange* (суч. наляканий), *canker* (роз'їдати), *catchy* (той, що легко запам'ятовується), *clash* (конфлікт), *coarse* (грубий), *flear* (глузливий погляд), *glister* (блищати), *glut* (перенасичування), *hash* (різати їжу на шматочки), *jow* (звук звоника), *lippy* (нахабний), *mask* (маскувати), *messenger* (посланник).

Певна кількість діалектів на позначення явища «погода» використовується в сучасній англійській мові. Таким чином, присутні слова,

що в сучасному використанні мають таке саме значення, як і діалектні слова. Наприклад, діалект "*blashy*" визначається як дощова погода – *very rainy*; "*mizzle*" позначає дрібний дощ – *light rain; drizzle*; "*smur*" використовується для позначення такого явища як туман або дрібний дощ – *a fog or drizzly rain*.

Діалектна одиниця "*loury*" вживається на позначення похмурої або загрозованої погоди та має таке саме значення і сьогодні: *dark and gloomy, threatening*. Мовна одиниця "*flaught*" використовується з однаковим значенням в діалектному та сучасному розумінні: сніжинка – *a flake of snow*; "*scud*" визначається як раптовий дощ, а наразі розуміється як дощ або сніг з вітром – *a shower of rain or snow blown by the wind*.

Також, діалект «*hogamadog*» трактується як величезна куля зі снігу, яка була зроблена хлопцями, що катають сніжок по м'якому снігу – *the huge ball of snow made by boys in rolling a snowball over soft snow*; "*blowy*" втілює бурхливий вітер – *with a lot of wind*; «*drouth*» позначає теплу або засушливу погоду та в сучасному розумінні визначається як посуха – *drought*; діалект "*sapless*" позначає погоду без дощу, а в сучасному використанні це «посуха» або «засушливий».

Слід зауважити, що мають місце слова, які теж позначають явище погоди в сучасній англійській мові, але вони втілюють інший вид погоди. Діалектне слово "*drow*" втілює шквал дощу, а на даному етапі розвитку мови, навпаки, розуміється як холодний туман або дрібний дощ – *a cold mist or drizzle*. Діалект "*flood*" розуміється як сильна злива, але наразі є великою кількістю водою, що покриває територію, яка зазвичай суха – *a large amount of water covering an area that is usually dry*.

Наступна діалектна одиниця "*tempest*" визначається як шторм або гроза без сильного вітру, але в сьогоденнішньому вжитку використовується на позначення сильного вітряного шторму – *a violent windy storm*. Діалект "*blustery*" позначає штормову погоду, але наразі визначається як погода з потужним вітром або вітер, який дує сильними поривами: *of weather – characterized by strong winds; (of a wind) blowing in strong gusts*.

Мовна одиниця "*dryth*" трактується як сухий північний або східний вітер, але в сучасному використанні позначає посуху – *a drought*. Діалектне слово "*wind*" використовується у вигляді ідіоми та не має дефініцій, пов'язаних у значенні погодного явища. Тим не менш, в сьогоденному узусі "*wind*" позначає повітряний потік, що рухається поверхнею землі – *a current of air that is moving across the earth's surface*.

Також, серед досліджуваних слів, маємо змогу виокремити слово, що позначає два протилежні явища погоди в діалектному та сучасному використанні. Діалектна одиниця "*pilmer*" позначає сильну зливу, але в сьогоденному розумінні є дрібним дощем західного узбережжя – *a fine small rain on the western coasts*.

Отже, не дивлячись на те, що діалекти є територіально обмеженими і зазвичай використовуються на певній території, деякі з них перейшли з вузького кола використання у більш широке. Присутні слова, що мають однакове значення як в діалектному, так і в сучасному використанні. Тим не менш, деякі мовні одиниці позначають схожі або різні погодні явища та один діалект позначає протилежні явища на позначення «погоди».

2.2.2 Морфологічний та частиномовний аналіз. Розподіливши досліджувані діалекти на частини мови, було винайдено, що одне слово може позначати одну або декілька частин мов. Прикметники складають найбільшу кількість з усіх проаналізованих діалектних одиниць та представлені 124 словами. Наприклад: *comely* – тепла погода; *grisky* – погрозлива; *muddly* – дощова, туманна; *muddling* – тепла, приємна; *sweltering* – спекотна; *harsh* – сувора. Дана категорія здебільшого позначає стан погоди. Тим не менш, присутні прикметники на позначення вітру: *sannying* – тривалий; *snizling* – суворий, пронизливий; *hefty* – бурхливий.

Категорія дієслова представлена 20 словами і більшість з них позначають вітер: *nough* – легко дути; *pine* – потужно дути; *reb* – вітер, який здуває соломку; *sagg* – дути серед очерету; *quail* – тимчасово заспокоїтися;

weave –дути. Також, є слова, що позначають сонце: *blent* – світити після того як небо було затягнуто хмарами; *bloom* – яке гріє, як вогонь.

Категорія іменника представлена 62 словами та велика кількість відноситься до сніжної погоди: *endrift* – дощ зі снігом; *fivl* – тонкий шар снігу; *sluppra* – напіврозталий сніг; *fleech, fladge* – велика сніжинка; *fyole* – невелике покриття снігом. Деякі діалектні одиниці на позначення іменника позначають вітер: *goal, flaw* – несподіваний порив вітру; *gast* – порив вітру; *hig* – тимчасовий ураган.

Велика кількість слів відносяться одночасно, як до іменників, так і до дієслів (108). Дана категорія втілює сніжну, вітряну, дощову погоду: *skiffer, skifter, skiff* – дрібний дощ; *whewt, snift* – легкий сніг; *scouter* – невелика кількість снігу; *storm* – випадіння снігу; *blinter* – потужний порив вітру; *bliffert* – раптовий, але короткочасний сніг.

Решта слів відноситься до трьох або навіть чотирьох частин мови. Наприклад, слова, що позначають іменник, дієслово та прикметник, усього 5 діалектів: *slack* – слабкий дощ; *snee* – сильно дощити; *tarloch* – штормова погода; *gurl* – потужний вітер; *slump* – вітер, що дує; *whither* – лютий вітер. Також, присутні слова, що позначають прикметник та прислівник (6): *farrantly, grand* – гарна погода; *upward* – північний вітер; *caddling, coarse* – штормова погода.

Слів, що одночасно втілюють прикметник, прислівник, іменник та дієслово, усього 4: *foul* – дощова погода; *fair, gay* – сприятлива погода; *tender* – погрозлива погода. Слова, що позначають прикметник, прислівник та дієслово (2): *stark* – посушлива та холодна погода; *nesh* – волога, холодна погода. Також, є слова, що позначають прикметник, прислівник та іменник (2): *unkid* – спекотна погода; *hard* – жорстокий вітер.

Слова, що позначають дієслово та прикметник: *clarty* – погана погода; *harden* – прояснитися після дощу; *meeth* – спекотна погода; *proud* – чудова погода; *sly* – прохолодна погода. Тільки 2 слова позначають прислівник: *imsoever* – південний або східний вітер; *outerly* – вітер, який дує з моря.

Отже, кожна діалектна одиниця позначає певну частину мови, але велика кількість з них може мати по дві, три або навіть 4 різні частини мови. Якщо виокремити слова, що мають в своїх значеннях тільки одну частину мови, то прикметники складають найбільше число з усіх досліджуваних слів (124), категорія іменника складає 62 слів, дієслова 20 та прислівника 2 слова.

Маємо змогу виокремити велику кількість слів, що позначають іменник та дієслово (108), іменник, дієслово та прикметник (5), прикметник та прислівник (6), прикметник, прислівник, іменник та дієслово (4), прикметник, прислівник та дієслово (2), прикметник, прислівник та іменник (2), дієслово та прикметник (5).

За своєю будовою слова так само як і діалекти, в англійській мові бувають прості, складні та складені. Дослідивши діалектні одиниці на позначення поняття «погода» було винайдено 185 простих слів, що складаються з одного кореня. Наприклад: *blirt* – порив вітру з дощем; *clash* – сильний дощ, *coarse* – шторм; *dissle* – невеликий дощ; *doge* – дощ; *drift* – сніг з вітром; *drow* – шквал дощу; *fall* – снігопад; *flear* – сніжинка; *flood* – холодна погода; *foul* – погана погода; *fivl* – тонкий шар снігу; *blunk* – тепла погода; *dachin* – вітер, що стихає; *glusk, flaff* – поривчастий вітер; *pine* – сильний вітер; *rake* – легкий вітер.

Складні слова складають 142 діалектні одиниці від усіх. До даної групи слів прираховуються суфікси та префікси, які містять досліджувані слова. Діалекти з суфіксом - *u* містяться в 59 словах. Наприклад: *clatty* – дощова погода; *fluttery* – холодна погода; *blowy* – бурхливий вітер; *skeeney* – поривчастий вітер; *drily, forcy* – тепла погода; *miggy* – волога погода; *loury* – похмура погода; *glowsy* – туманна погода; *grisky* – погрозлива погода.

Також, присутні слова з суфіксом - *ly* та вони складають 6 слів: *slatterly* – волога погода; *snarly* – похмура; *blusterly* – штормова; *comely* – гарна погода; *farrantly* – приємна погода; *outerly* – вітер з моря. Слова з суфіксом - *ie* також мають місце (5): *eterie* – пронизлива погода; *hullerie* – сира; *cowzie* – сувора; *lowrie* – сприятлива погода; *gruggie* – задушлива. Діалекти з суфіксом

- *ed* (2): *cankered* – погрозлива погода; *cumbled* – надзвичайно холодна погода.

Слова з суфіксом - *er* (25): *fleeter* – сніг; *mether* – дощити; *natter* – сильний дощ з вітром; *pilmer* – сильна злива; *slobber* – сніг з дощем; *tender* – погрозлива погода; *canker* – штормова погода; *glister* – несподіваний дощ; *huther*, *hadder* – дрібний дощ. Слова з суфіксом - *ing* (18): *dripping*, *lipping* – дощова погода; *buldering* – погрозлива погода; *falling* – снігопад; *snizlin* – холодна погода; *queltring* – спекотна погода; *staring* – тепла.

Також, можемо виділити слово з суфіксом -*ous* та -*ious* (2): *chollous* – холодна, похмура погода; *indumious* – надзвичайно сувора або штормова погода. Слово з суфіксом -*al* (1): *globical* – непостійна, мінлива погода. Слова з суфіксом - *en* (2): *stivven* – холодна погода; *harden* – погода, яка залишається незмінною після дощу.

Маємо змогу виокремити слова з суфіксом - *ey* (3): *shabbley* – похмура погода; *gagey* – штормова погода; *droghey* – туманна погода. Також, можемо виокремити слово з суфіксом - *in* та - *ish*: *dachin* – стихаючи вітер; *wallowish* – мокрий сніг; *hainish* – дощова погода. Суфікс - *less* (2): *sapless* – посушлива погода; *heartless* – волога погода.

Також, можемо виділити префікси в проаналізованих словах. Наприклад, префікс - *out*: *outfall* – дощ. Наступним є префікс - *up*: *uptake* – шторм; *upward* – північний вітер; *uphold* – тепла погода. Префікс - *un*: *unfurthersome* – несприятлива для сільськогосподарських культур; *unheartsome* – некомфортно погода; *unkid* – спекотна; *unkind* – погода не по сезону. Також, префікс - *en* присутній в одному діалекті: *endrift* – дощ зі снігом; префікс - *over*: *overrath* – занадто гарна погода; *overblow* – буря.

Окрім вище зазначених слів, виокремлюємо складені слова, що становлять загальну кількість 7 слів. Наприклад, *handsome* – тепла погода; *moderate* – спокійна погода; *rainball* – веселка; *welshman* – сильна пурга; *blustersome* – поривчастий дощ; *caddlesome* – штормова погода; *hurly-burly* – штормовий вітер. Також, виділяємо дві фрази: *dyer's neaf* – маленька хмара,

що передвіщає дощ; *graving clouds*: хмари, що позначають шторм та рухаються проти вітру.

Отже, прості слова складають найбільшу кількість слів, що втілюють поняття «погоди» (185), потім йдуть складні (142), складені слова (7) та дві фрази, що позначають таке погодне явище як «хмари». Найпоширенішим виявився суфікс - *y* (59) та префікс - *in* (4). Також була виявлена низка суфіксів, що склали загальну кількість 13 та префіксів, що становлять 5 різновидів. Велика наявність афіксів демонструє складний морфологічний устрій граматики англійської мови.

2.3 Вербалізація погодних умов за тематичною та територіальною ознакою

Окрім поділу діалектів за лексико-семантичними полями, ми маємо змогу роздивитися дані слова за їх територіальною приналежністю. Кожна діалектна одиниця може використовуватися тільки на одній території Великобританії, а деякі на восьми різних графствах. Наприклад, слово *droghey* (дощова, туманна погода) використовується виключно в ірландському діалекті на території Північної Ірландії.

Тим часом діалектна одиниця *fleech* (велика сніжинка) використовується у шотландському, ірландському, нортумбрійському, камберлендському, вестморлендському, йоркширському, ланкаширському та нортгемптонському діалектах.

Дослідження діалектів на позначення поняття «WEATHER» з погляду на їх територіальну вживаність, дає можливість проаналізувати погоду на певній місцевості. Маємо змогу виокремити усього 35 діалектів, що використовують проаналізовані слова на позначення явища погоди. Розглянемо їх більш детально.

Беркський діалект (*Berks*) містить 7 слів, що позначають «погоду». З даної кількості, два слова позначають опади у виді дощу: *catchy, cluttery*. Також, туманна погода – *clemency*, мінлива – *tetchy*, потужний сніг – *peffle*, поривчастий вітер – *tuck* та одна діалектна одиниця позначає сонячне проміння – *messenger*. Як ми бачимо, даний діалект має дуже невелику кількість слів на позначення поняття «погода» та майже всі слова позначають опади та вітер.

Діалект Кейтніс (*Caithness*), який є частиною північно-шотландського діалекту, використовує 3 слова з усіх, що були обрані для даного дослідження: дрібний дощ з сильним вітром – *roos*; холодна, неприємна погода – *starrach*; шквал вітру – *squeever*. Даний діалект так само як і беркський, позначає несприятливу погоду.

Корнуольський діалект (*Cornwall*) має наступні слова на позначення сильного дощу (3): *flood, pilmer, slobber*; холодна або туманна погода (3): *buldering, caudle, globical*; сильний вітер (5): *howd, hurly-burly, teat, tuck*; сонячна погода (5): *handsome, looby, mungy, staring*; одна діалектна одиниця позначає хмари, що рухаються проти вітру і позначають шторм – *graving clouds* та туманні хмари – *nibbles*. Маємо змогу зробити висновок, що більшість слів відноситься до холодної погоди з вітром та дощем. Тим не менш, присутні слова, що втілюють сонячну та теплу погоду.

Камберлендський діалект (*Cumberland*) є місцевим діалектом північної частини Великобританії, який перебуває в стані занепаду, і ним розмовляють у графствах Камберленд, Вестморленд та Ланкашир. Даний діалект містить слова на позначення сильної зливи (9): *bleary, catchy, flow, glut, hash, mask, raty, uptake, whemmlle*; дрібний дощ (3): *hadder, pule, thonky*; холодна або погрозлива погода (7): *cankered, clarty, eldritch, flow, fremd, gruesome, harsh*; снігові опади (6): *fleech, peffle, pelsh, snift, snifter*; потужний вітер (9): *bleary, helm, howder, rave, rift, run, sneer, soo, uptake*; легкий вітерець (1): *rake*; сонячна погода (4): *farrantly, lowrie, meeth, squelstring*. Отже, камберлендський діалект містить велику кількість діалектних одиниць на

позначення сильної зливи, потужного вітру та снігу, але деякі слова приналежать до дрібного дощу та теплої погоди.

Діалект Дербі (*Derby*) містить наступні слова на позначення «погоди»: сильний дощ (5): *clash, mucky, pash, posh, thresh*; дрібний дощ (2): *hadder, pule*; брудна погода: *clarty, tetchy*; снігові опади (2): *flear, whewt*; потужний вітер: *howder, rift, soo, whither*; приємна погода (4): *farrantly, grand, overrath*. Кількість слів, що використовуються у даному діалекті позначають дощову та несприятливу погоду.

Девонський діалект (*Devon*) містить слова на позначення сильного дощу (5): *catchy, fluttery, glister, pilmer, yark*; холодна, туманна погода (6): *buldering, fady, faint, rear, voxy, yark*; несильний сніг (2): *blunk, snew*; вітер (6): *howd, hulder, trend, tuck, twitchy, whither*; сонячна погода (5): *forcy, handsome, proud, queltring, starring*. В даному діалекті велика кількість на позначення поняття «погодF» присвячена явищу дощу, вітру та туманній погоді. Також, певна кількість слів втілює сонячну погоду та дві діалектні одиниці позначають насильний сніг. Отже, погода на території Девонширу більш холодна з дощовими опадами та вітром, але в той самий час сонячна.

Даремський діалект (*Durham*) на якому розмовляють на території графства Дарем, має наступні слова: потужний дощ (4): *flood, mask, posh, whemmlе*; дрібний дощ (3): *haar, hadder*; холодна та неприємна погода (4): *cankered, clarty, flow, fremd*; легкий сніг (2): *snift, snifter*; сніжинка (2): *fladge, flaught*; вітер (3): *howder, rift, run*; приємна погода (2): *lowrie, meeth*. Отже, найбільша кількість слів втілює дощ (потужний та дрібний) та сніг.

Східноанглійський діалект (*East Anglia*), на даний момент, використовується невеликою кількістю британців, але в ХХ він зробив значний внесок у розвиток сучасної англійської мови. Проаналізувавши слова, що втілюють явище «погоди» в даному діалекті, ми винайшли наступні групи: сильний дощ (3): *blunt, leasty, shabbley*; дрібний дощ (1): *bange*; туманна погода (3): *clarty, glowsy, stivven*; вітер (2): *hefty, sagg*. Також одне слово позначає сніжинку або сніг, але водночас воно втілює і дощ –

blunt. Як ми бачимо, діалектних слів на позначення нашого досліджуваного явища зовсім небагато, але ми можемо це пояснити дуже маленькою вживаністю даного діалекту.

Есекський діалект (*Essex*) дуже швидко виходить з загального вжитку та використовується на території графства Есекс та є поширеним на півночі, сході та у центрі даного графства. Есекський діалект має лише два слова на позначення «погоди» зі словника Дж. Райта: сильний дощ: *hainish*; тепла погода: *mungu*.

Глостерський діалект (*Gloucester*) використовує наступні слова: дощова погода (6): *caddling, catchy, heartless, raty, heartless, tempest*; мінлива (1): *tetchy*; сніг (2): *peffle, snew*; вітер (1): *trend*; веселка (1): *messenger*; тепла погода (1): *queltring*. Геррефордський (*Hereford*) діалект як і глостерський, має невелику кількість слів, що позначають таке явище як погода: дощова погода (2): *caddling, catchy*; холодна (1): *skingy*; не по сезону (1): *unkind*; вітер (1): *trend*.

Ланкаширський діалект (*Lancashire*) використовується на території графства Ланкашир та відомий поезією, яка написана на даному діалекті. Слова, що втілюють «погоду» є наступними: дощ (9): *clash, groshy, haar, muddly, pash, whemmle, tender, uptake, perry*; холодна погода (4): *clarty, eldritch, flow, rear*; перемінлива (1): *tetchy*; сніг (5): *fleech, flaught, pelsh, snew, whewt*; вітер (9): *rake, rift, run, slump, soo, twitchy, upward, weave, whither*; тепла погода (2): *farrantly, starring*.

Носії лестерського діалекту (*Leicester*) вживають наступні слова: дощ (5): *catchy, posh, pule, raty, whemmle*; холодна погода (5): *clarty, eldritch, scrow, snide, sniving*; сніг (1): *spitter*; вітер (1): *sneer*; тепла погода (2): *farrantly, handsome*. Кентський діалект (*Kent*) застосовує наступні слова: дощ (3): *blandigo, gagey, mist*; вітер (2): *goal, lee*; приємна погода (1): *grand*.

Лінкольнський діалект (*Lincoln*) використовує наступні слова: дощова погода (11): *blusterly, clash, clatty, flood, haar, posh, raty, skiffer, tender, whemmle, uptake*; сніг (3): *falling, spitter, whewt*; холодна погода (5): *chollous,*

gruesome, scrow, tetchy, tranchey; вітер (4): *hig, rift, rave, sneer*. Слід зауважити, що лінкольнський діалект не використовує діалектні одиниці на позначення теплої або посушливої погоди з обраного словника Дж. Райта.

Нортамберлендський діалект (*Northumberland*) має наступні слова на позначення явища «погодF»: дощова, штормова погода (12): *blirt, catchy, glister, glut, haar, hash, mask, pash, perry, scud, uptake, whemmle*; неприємна погода (10): *cankered, clarty, foxu, fremd, gaffin, gruesome, harsh, muggy, shabby, snivy*; сніг (6): *pelsh, flaught, fleeter, fleech, hogamadog, snift*; вітер (9): *flaff, gurl, helm, howder, outerly, pine, rake, tuck, whither*; тепла погода (5): *comely, farrantly, grand, lowrie, scarvy*.

Нортгемптонський діалект (*Northampton*) містить наступні слова: штормова погода (5): *glut, mucky, pash, toom, whemmle*; спекотна (1): *caumy*; погрозлива, холодна (2): *snide, sniving*; сніг (3): *fleech, spitter, whewt*; вітер (6): *hig, hurly-burly, shuft, twitchy, waver, weave*; тепла погода (4): *messenger, muggy, mungy, qualmy*. Ноттінгемський діалект (*Nottingham*) вживає слова на позначення дощу (5): *catchy, glut, pash, posh, snee*; неприємна погода (3): *clarty, scrow, tetchy*; сніг (1): *falling*; вітер (1): *rift*; сонячна погода (2): *handsome, muddling*.

Шотландський діалект (*Scotland*) містить дуже велику кількість слів, що втілюють «погоду». Наприклад: дощова погода (41): *blashy, blirt, coarse, dirty, drow, flood, gersy, heartless*; неприємна, погрозлива погода (27): *casualty, cowzie, eterie, harsh, glum, hullerie, indumious, litigious, loury, muzzy, sly, stark, thin*; снігова погода (20): *bliffert, fladge, flight, flist, frog, moor*; вітер (41): *pine, outerly, nough, nowther, snaffle, sneer, sob, teukin*; тепла погода (19): *comely, drily, fair, gash, lithe, mealy, moderate, proud, staring*; слова, що позначають хмари або небо (6): *air, dryth, fleck, gagger, helm, rive*.

Шропширський діалект (*Shropshire*) містить наступні слова: дощ (7): *glut, muck, mucky, posh, muddly, tempest, yark*; холодна погода (2): *muckery, muddly*; перемінлива (2): *tetchy, unkind*; сніг (2): *peffle, whewt*; вітер (1): *flan*; тепла погода (1): *farrantly*. Норфолкський діалект (*Norfolk*) має лише два

слова та вони мають значення «вітру» (2): *lee, sannyng*. Рутлендський діалект (*Rutland*) використовує слова на позначення неприємної погоди (1): *snide*; снігу (1): *falling*; вітру (2): *goal, shuft*.

Сомерсетський діалект (*Somerset*) вживає слова на позначення дощової погоди (6): *blunt, caddling, catchy, flood, lipping, lippy*; загрозлива погода (1): *buldering*; сніг (1): *welshman*; вітер (1): *sneer*; гарна погода, яка є передвісником поганої (1): *breeding*. Стаффордський діалект (*Stafford*) містить слова, що втілюють нахилену до дощу або загрозливу погоду (1): *tender*; вітер (1): *blow*; тепла, приємна погода (1): *staring*.

Суффолкський діалект (*Suffolk*) має слова, що позначають дощ (2): *glister, glut*; неприємна погода (2): *loury, shabby*; сніг (2): *flight, spitter*; вітер (1): *glusk*. Варвікський діалект (*Warwick*) має слова, що позначають: дощову погоду (4): *catchy, clatty, posh, tempest*; вологу (3): *heartless, mucky, raty*; загрозливу (1): *tender*; неприємну, холодну (2): *clarty, rear*; неочікувана (1): *unkind*; сніг (2): *peffle, spitter*; вітер (3): *goal, sneer, twitchy*. Слід зауважити, що варвікський діалект не містить слів, що позначають теплу або посушливу погоду.

Носії вільтширського діалекту (*Wiltshire*) вживають слова, що втілюють: дощову погоду (8): *blunt, caddling, caddy, catchy, cluttery fluttery, lipping, mist*; некомфортну (1): *unkind*; вітер (1): *tempesty*; веселка (1): *rainball*. Вестморлендський діалект (*Westmoreland*) використовує наступні слова, що позначають таке явище як «погода»: шторм (3): *flow, perry, whemmlle*; похмура погода (3): *cankered, clarty, fremd*; сніг (3): *flaught, fleech, pelsh*; вітер (5): *howder, rift, run, soo, whither*.

Суссексський діалект (*Sussex*) містить наступні слова: дощ (1): *skiff*; похмура погода (1): *planety*; вітер (2): *tempesty, weave*; тепла погода (2): *grand, lith*. Вустерський діалект (*Worcester*) має наступні слова: дощ (7): *flood, glut, heartless, posh, raty, tempest, tender*; туманна (3): *clemency, heartless, muckery*; сира або задушлива погода (1): *fady*; неприємна (1): *unkind*; сніг (1): *peffle*; вітер (4): *hurly-burly, nerking, skeeny, upward*. Вексфордський діалект

(*Wexford*) має лише одне слово з досліджуваних діалектних одиниць: вітер з дощем або просто вітер (1): *thif*.

Також, присутні діалекти, що використовуються у різних частинах графства Йоркшир, а саме: східний діалект Йоркшира (*East Riding of Yorkshire*), північний діалект Йоркшира (*North riding of Yorkshire*) та власне Йоркширський діалект (*Yorks*). Східний Йоркширський діалект вживає одне слово на позначення «погоди»: шторм (1): *blustery*; північний Йоркширський діалект: штормова погода з поривами (1): *blustersome*.

Йоркширський діалект містить слова, що позначають: дощову погоду (34): напр. *blirt, dyer's neaf, glister, hadder, hash, mask, muggle, natter, overblow, tarloch*; пронизливу, загрозливу (20): *grisky, harsh, hurl, rear, snizly, snizling*; сніг (7): *flaught, fleech, maft, pelsh*; вітер (25): *howder, outerly, pine, rake, rave, rift, run, skirl, whiffle*; тепла погода (5): *farrantly, grand, handsome, lithe, lowrie*; хмари (2): *dyer's neaf, helm*.

Ірландський діалект (*Ireland*) має велику кількість слів, що втілюють: дощ (18): *blirt, clash, hash, mether, mizzle, polthogue, whemmlle*; холодна, загрозлива погода (15): *cankered, clap, harsh, snide, stark, start, thin*; сніг (7): *fleech, scalva, snew, snift, snifter, storm, welshman*; вітер (16): *flaff, flaw, gust, hurly-burly, lown, sail, tuck*; тепла погода: *blast, gay, lithe, lowrie, saucy*. Одне слово має значення неба або хмар: *air*.

Отже, певні досліджувані діалектні одиниці є територіально обмеженими не тільки одним графством, а декількома та знаходяться в активному використанні на даних територіях. Проаналізувавши діалектні слова, є можливість дослідити погоду на територіях, де носії діалектів вживають певні мовні одиниці.

Велика кількість діалектів має слова на позначення такого явища як «дощ», «вітер» та «сніг». Тим не менш, присутні діалекти, що не мають слів, що втілюють теплу або сонячну погоду з відібраного матеріалу. Слід зазначити, що деякі діалекти мають по одному або два слова, що позначають

певний різновид погоди. Дані результати залежать від кількості носіїв діалекту, від його поширюваності та рівня вживаності.

ВИСНОВКИ

Згідно поставленої мети у роботі було досліджено поняття та структуру лексико-семантичного поля. Дане явище надає можливість виділення, угруповання лексики та детального опису мовної картини світу усієї країни або невеликої спільноти. Лексико-семантичне поле є сукупністю слів, що мають спільні семантичні ознаки, які відображають концептуальну структуру певної дійсності.

Лексико-семантичне поле характеризується своєю багатогранністю та мінливістю через те, що постійно поповнюється новими мовними одиницями та значеннями вже існуючих слів. Структура лексико-семантичного поля має певну ієрархію між своїми частинами. Розгляд лексики у складі лексико-семантичного поля дозволяє дослідити найбільш актуальні для діалектного узусу слова, що вербалізують вагомі для певного суспільства соціо-культурні реалії.

Побудова лексико-семантичного поля починається з виділення слів, що мають спільний зміст на основі гіперонімічних відношень. Лексико-семантичне поле може включати різні полісемантичні слова залежно від їх значень.

Лексика на позначення явища «погода» вербалізує одне з первісних антропоцентричних понять, що оточують людину та віддзеркалюють не лише кліматичну специфіку регіону, але й побут, гастрономічні вподобання людей, а також навіть особливості мешкання та спосіб проведення вільного часу. Репрезентація погоди та погодних умов належить до первинних засобів вербалізації мови майже у всіх етнічних групах. Таким чином, вони є вагомими у формуванні концептуальної картини світу мовців.

Діалект є різновидом національної мови, що використовується на територіально-обмежених місцевостях. Тому вивчення лексико-

семантичного поля діалектів є вагомим для пізнання соціо-культурних особливостей регіону.

За результатом практичного дослідження було виокремлено 340 діалектних слів, які були структуровані за гіперонімічною ознакою. Ядром цього лексико-семантичного поля є слово "WEATHER", центром поля є мікрополя та периферія складає тематичні угруповання, що належать до мікрополів, які репрезентують різновиди погоди. Найрепрезентативнішим виявилось мікрополе «дощова погода», яке складається з 91 діалектної одиниці, далі йде «вітряна погода» (79), «холодна погода» (71), «снігова погода» (53), «сонячна погода» (40), «атмосфера» (6).

Дані мікрополя складаються з великої кількості тематичних груп, які включають діалектні одиниці, що позначають такі погодні явища як: злива, дощ з вітром, раптовий дощ, дрібний дощ; деякі слова позначають одночасно дощ та туманну погоду, снігопад, легкий сніг, сніг з вітром, сніжинка, мокрий сніг, сира погода, спекотна погода, тепла погода, сильний, легкий вітер. Найбільш змістовними є групи, що вербалізують холодну, дощову погоду. Отже, отримані результати співпадають з загальнолюдським усвідомленням погоди на території Сполученого Королівства.

Етимологічний аналіз діалектних одиниць продемонстрував, що лише 33 слова увійшли у діалектне використання з інших мов, що обумовлено культурною взаємодією людей різних територій. Найбільшу кількість запозичень складають слова з давньоанглійської мови (10), з датської мови (5), старонорвезької (5), давньоскандинавської (5), англо-французької (2), шведської (1), ірландської (1), ісландської (1), гельської (1). Зазначені слова позначають дощову, вітряну та холодну погоду і тільки два слова вербалізують теплу погоду, що мають походження з давньоанглійської та давньоскандинавської мови.

За результатом морфологічного та словотвірного аналізу, лексико-семантичне поле "WEATHER" містить прості слова (184), складні (149) та складені (7). Також було здійснено словотвірний та морфологічний аналіз

лексем, які складають лексико-семантичне поле "WEATHER" за словотвірними та морфологічними складниками. Серед них є прикметники (124), іменники (62), дієслова (20) та решта слів відноситься до двох, трьох та навіть чотирьох частин мов. Наприклад, є слова, що позначають іменники та дієслова (108), іменники, прикметники та дієслова (5), прикметник, прислівник, іменник та дієслово (4), прикметник, прислівник та іменник (2). Наявність у слова не лише однієї частини мови обумовлено складним граматичним устроєм англійської мови.

Було виявлено, що діалектні одиниці на позначення явища погода можуть бути спільними для декількох діалектів, в той же час окремі діалектні зони, мають особливі номінації. Наприклад, такі діалекти як шотландський, нортумбрійський, йоркширський, ланкаширський, нотингемський, нортгемптонський та діалект дербі мають одну спільну одиницю для вербалізації сильного дощу, але є діалекти, що відзначаються своєрідністю вербалізації цього концепту, наприклад: шотландський, вустерський або девонський діалект мають власні діалектні одиниці для позначення погодних явищ.

Отже, лексико-семантичне поле "WEATHER" у діалектах британського варіанту англійської мови не є гомогенним, оскільки певні кліматичні умови зумовили актуалізацію формування великої кількості слів, які вербалізують особливості погоди та погодних явищ на певних територіях. Очікувано, що різниця вербалізації пов'язана зі своєрідністю клімату на окремих територіях Великобританії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алисов Б. П., Полтораус М. И. Климатология. Москва : наука, 1985. 264 с.
2. Антомонов А. Ю. Исследование структурной организации лексико семантического поля : дис.... канд. филол. наук : 10.02.19. Киев, 1987. 191 с.
3. Антонов В. С. Короткий курс загальної метеорології : навчальний посібник. Чернівці : Рута, 2004. 336 с.
4. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. 2-е изд. Москва : Советская Энциклопедия, 1969. 608 с.
5. Бацевич Ф. С., Космеда Т. А. Очерки по функциональной лексикологии. Львов : Світ, 1997. 392 с.
6. Березин Ф. М., Головин Б. Н. Общее языкознание. Москва : Просвещение, 1979. 416 с.
7. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию. Том 2. Москва : Изд-во Академии наук СССР, 1963. 384 с.
8. Бондарко А. В. Грамматическое значение и смысл. Ленинград, 1978. 116 с.
9. Бондарко А. В. Функциональная грамматика. Ленинград, 1984. 264 с.
10. Будагов Р. А., Гухман М. М. Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике. Москва : Издательство АН СССР, 1961. 254 с.
11. Быстрова Л. В., Капатрук Н. Д., Левицкий В. В. К вопросу о принципах и методах выделения ЛСГ слов. *Филологические науки*. 1980. № 6.

С. 75–78.

12. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика : учеб. пособие для вузов. Москва : Высш. шк., 1990. 176 с.
13. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке : учеб. пособие для пед. ин-тов. Москва : Высш. шк., 1986. 120 с.
14. Виноградов В. А. Введение в языковедение. Москва : Аспект Пресс, 1998. 536 с.
15. Гак В. Г. Сопоставительная лексикология (на материале французского и русского языков). Москва : Международные отношения, 1977. 264 с.
16. Горелов И.Н. Седов К.Ф. Основы психолингвистики : учеб. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Лабиринт, 2001. 304 с.
17. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию. Москва : Прогресс, 2000. 400 с.
18. Гумницький Я. М. Метеорологія та кліматологія. 2-ге вид. Львів : Львівська політехніка, 2017. 203 с.
19. Гухман М. М. Понятие системы языка в синхронии и диахронии. *Вопросы языкознания*. 1962. № 4. С. 25.
20. Денисова П. Н. Лексика русского языка принципы ее описания. Москва : Русский язык, 1980. 253 с.
21. Долгих Н. Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии. *Научные доклады высшей школы. Серия : Филологические науки*: 1973. Вып. 1. С. 89–98.
22. Жгенти М. В. Семантическое поле как принцип исследования словесных значений : дис.... канд. филол. наук : 10.02.19. Тбилиси, 1983. 26 с.
23. Звегинцев В. А. Теоретическая и прикладная лингвистика. Москва : Просвещение, 1967. 338 с.
24. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография. Москва : Наука, 1974. 360 с.

25. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. Москва : Эдиториал УРСС, 2000. 352 с.
26. Кодухов В. И. Общее языкознание. Москва, 1974. 303 с.
27. Колісник М. П. Уточнення змістового насичення терміна «діалект». *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 129. С. 478–483
28. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Академія, 2003. 464 с.
29. Кузнецов А. М. Структурно-семантические параметры в лексике: на материале английского языка. Москва : Наука, 2007. 160 с.
30. Кузнецова А. И. Понятие семантической системы языка и методы её исследования. Москва : Изд-во Моск. Ун-та, 1963. 60 с.
31. Левицкий В. В. Экспериментальные методы в семасиологии. *Вестник БДУ. Сер. IV. № 2. 1990. С. 16–17.*
32. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики. Москва : Смысл, 2005. 288 с.
33. Лисиченко Л. А. Лексико-семантична система української мови. Харків : Вид-во Харківського ун-ту, 1997. 131 с.
34. Лозова Н. Г. Когнітивна семасіологія (семантика) як новий напрям досліджень. *Літературознавчі студії: збірник наукових праць*. Київ : Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т філол., 2011. Вип. 33. С. 303–308.
35. Маковский М. М. Английские социальные диалекты (онтология, структура, этимология). Москва : Высшая школа, 1982. 137 с.
36. Мельничук А. С. Понятие системы и структуры языка. *Вопросы языкознания*. 1970. № 1. С. 161–165.
37. Научные доклады высшей школы. *Филологические науки*. 1980. № 6. С. 75–78.
38. Песина С. А. Лексический прототип в семантической структуре слова : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Санкт-Петербург, 1998. 158 с.

39. Покровский М. М. Избранные труды по языкознанию. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 378 с.
40. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка : учеб. пособ. Москва : Либроком, 2011. 176 с.
41. Попова З. Д., Стернин И. А. Общее языкознание : 2-е изд., перераб. и доп. Москва : АСТ: Восток - Запад, 2007. 408 с.
42. Попова З. Д. Полевые структуры в системе языка. Воронеж : Изд-во Воронежского университета, 1989. 200 с.
43. Порциг В. Членение индоевропейской языковой области. Москва : Прогресс, 1964. 331 с.
44. Проценко Г. Д. Метеорологія та кліматологія : навч. посіб. Київ, 2007. 265 с.
45. Реформатский А. А. Введение в языковедение. Под ред. В. А. Виноградова. Москва : Аспект Пресс, 1998. 536 с.
46. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
47. Семчинський С. В. Загальне мовознавство. Київ, 1996. 329 с.
48. Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики. Київ : Наукова думка, 1990. 183 с.
49. Солнцев В. М. Язык как системно-структурное образование. Москва : Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1971. 292 с.
50. Спивак Д. Л. Изменённые состояния сознания: психология и лингвистика / под ред. Н. П. Бехтеревой. Санкт-Петербург : Издательский Дом Ювента; Филологический ф-т СПбГУ, 2000. 296 с.
51. Степанов Ю. С. Основы языкознания. Москва : Просвещение, 1966. 272 с.
52. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи. Воронеж : Изд-во Воронежского ун-та, 1985. 171 с.
53. Стернин, И. А., Саломатина М. С. Семантический анализ слова в

контексте. Воронеж : «Истоки», 2011. 202 с.

54. Таранова Н. П. Новітні методи метеорологічних спостережень: навчально-методичний посібник. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. 116 с.

55. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы (на материале англ. яз.). Москва, 2004. 288 с.

56. Хромов С. П., Петросянц М. А. Метеорология и климатология : 7-е изд. Москва : Наука, 2006. 582 с.

57. Шафиков С. Г. Теория семантического поля и компонентной семантики его единиц. Уфа : Изд-во Башк. ун-та, 1999. 88 с.

58. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики (на материале русского языка). Москва : Наука, 1973. 278 с.

59. Щур Г. С. О соотношении системы и поля в языке. Проблемы языкознания. Москва : Наука, 1967. 254 с.

60. Щур Г. С. Теория поля в лингвистике. Москва : Наука, 1974. С. 7–11.

61. Ярцева В. Н. Лингвистический энциклопедический словарь : 2-е изд., доп. Москва : Большая рос. энцикл., 2002. 709 с.

62. Howarth E, Hoffman M. A multidimensional approach to the relationship between mood and weather. *British Journal of Psychology*. 1984. P. 15–23.

63. Kerswill P. Standard English and the Standard. Non-Standard Relationship. *Language in the British Isles* / ed. by D. Britain. Cambridge : Cambridge University Press, 2007. P. 34–52.

64. Trenberth KE, Miller K, Mearns L, Rhodes S. Effects of Changing Climate on Weather and Human Activities. Sausalito, California : University Corporation for Atmospheric Research, 2002. 13 p.

65. Trudgill P. Dialects. London : Taylor & Francis Routledge, 2004. 78 p.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

66. (CDE) Cambridge Dictionary of English. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>
(accessed: 17.09.22)
67. Wright J. The English Dialect Dictionary. Oxford : Oxford University Press, 1930.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the analysis of such a topical problem of linguistics as the lexical-semantic field of the concept of weather.

The object of the work can be defined as the the lexical-semantic field "weather" in British dialects of the English language.

The main aim of the paper consists in analyzing the concept, structure and ways of modelling a lexical-semantic field, specifically, concept of "weather" in British dialects. It determined the accomplishment of such objectives as:

- clarification of the difference between "structure" and "system" in linguistics;
- profound research of the theoretical principles of the theory of lexical-semantic field;
- identification of the dialectal units that embody the concept of "weather";
- modelling of the lexical-semantic field "weather".

The study of the vocabulary of dialects on the basis of the lexical-semantic field demonstrates its relevance and significance for a detailed analysis and description of the language picture of the world of people of a certain territory. The concept of lexical-semantic field is characterised by its territorial limitation in comparison with the established variant of the English language that is widespread. A dialect is distinguished as one of the types of mother-tongue that represents the national identity of the locals who use this dialect.

Key-words: *lexical-semantic field, dialect, system, structure, language picture of the world, mother-tongue, national identity*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Коваль Катерина Русланівна, студент (ка) 2 курсу, форми навчання денна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти kate.zap1999@ukr.net,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Лексико – семантичне поле WEATHER у британських діалектах англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Коваль К. Р.